Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

30ste jaargang 1999/5 (179)
september - oktober

HORIZONtaal

Gered vóór de bel

officieel Esperantodiploma blijft haalbaar

De aarde doorploegen (p.6)
Acht jaar gerijpt (p.7)
Alweer op Internet (p.8)
Waar leer je Esperanto? (p.16)
De herkomst van het Esperanto (p.18)

CURSUSSEN 1999 - 2000

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

In dit nummer

Gered vóór de bel 3
Internationaal 4
De aarde doorploegen 6
Acht jaar gerijpt 7
Alweer op Internet 8
Negationisme 9

Onze taal I-IV

Vanwege de clubs 15
Waar leert men Esperanto? 16
De herkomst van het Esperanto 18
Quo vadis? - Kien vi? 19
Nieuwsbrief 20
Clubactiviteiten 21

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 30ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00, fax: (03) 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 600,– BEF / 33,– NLG (± 15 EUR)
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of ASLK 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats, Jo Haazen
Medewerkers: Paul Peeraerts, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emile Van Damme, Raymond Wylleman, Marc Cuffez, Chris Declerck, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Documentatiecentrum

Het Documentatiecentrum van de Vlaamse Esperantobond omvat een bibliotheek met meer dan 1600 titels en 87 tijdschriften over Esperanto, taalproblemen, Esperantologie en Interlinguïstiek. Het beschikt tevens over een eigen WEB-site waarop actuele informatie geregeld wordt aangepast en een INTERNET-aansluiting voor internationale raadplegingen. U kan er terecht alle werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur.

Esperanto op de radio

Er zijn regelmatige radiouitzendingen in het Esperanto. Sommige zijn gewoon via de middengolf te ontvangen, enkele gaan er via de satelliet (Eutelsat II of Astra), voor de meeste heb je echter een kortegolfontvanger nodig. Enkele programma's zijn ook via INTERNET (I) te beluisteren.

Station	Dag	Uur	kHz	meter
Havana	zo	*19.30-20.00*	13715	21,87
		22.00-22.30	13715	21,87
Peking	D*	*20.00-20.27*	7405	40,50
			9965	30,11
Rome (I)	za	*20.00-20.20*	9590	31,28
			11860	25,30

via Eutelsat (13° oost) 11446 MHz
Tallinn via internet: www er.ee/tallinn

Warschau (I)	D*	08.00-08.29	(Eutelsat)	
		10.30-10.59	(Eutelsat)	
		15.30-15.55	7285	41,18
		20.00-20.25	7205	41,63

(De coördinaten voor de progamma's van radio Warschau die worden uitgezonden via Eutelsat II zijn: 13° oost, 11471,5 MHz. Deze programma's zijn ook via INTERNET (www wrn.org /stations/poland.html) in realaudio te beluisteren.

Vatikaan	zo	21.20-21.29	1530	196
	en feestdagen		5882	51,00
	wo/do	21.20-21.29	7225	41,52
			9645	31,10
Wenen	zo	*04.05-04.29*	6155	48,74
		16.05-16.29	6155	48,74
	ma	01.05-01.29	6155	48,74

Alle programma's van Radio Wenen zijn ook digitaal te beluisteren via de ASTRA satelliet (19,2° oost) 11141,25 en 12692 MHz.

* D = dagelijks
De tijdsaanduiding in cursief zijn volgens UT, de andere volgens MET.

Gered vóór de bel

officieel Esperantodiploma blijft haalbaar

Het einde van het schooljaar 1998-1999 werd voor de Esperantocursus van de Stedelijke Taalleergangen niet echt in schoonheid afgesloten. Immers in het nieuwe decreet op het volwassenenonderwijs werd het Esperanto als mogelijke taal geschrapt, omdat de taal geen meerwaarde op de arbeidsmarkt zou vertegenwoordigen. Door deze beslissing was het voortbestaan van de cursus bedreigd, en verdween meteen ook de mogelijkheid van het enige officiële diploma waarover het Esperanto in ons land beschikt. De voorbereiding van het nieuwe schooljaar 1999-2000 kon dus ook slechts met de grootste onzekerheid worden aangevat.

Het bericht sloeg in als een bom en vervulde de Vlaamse Esperantobond en de Esperantosprekers in Vlaanderen met ontzetting. Het argument dat het Esperanto geen economische meerwaarde voor de student betekent "omdat het geen levende taal" is, slaat immers nergens op. Esperanto is wel degelijk een levende taal. Dat bewijst het feit dat het dagelijks gebruikt wordt in mondelinge contacten tussen mensen met een verschillende moedertaal. Verder is zijn culturele activiteit via boeken en tijdschriften niet te verwaarlozen en tenslotte bewijst zijn intense aanwezigheid op het internet zijn bruikbaarheid als internationaal communicatiemiddel bij uitstek.

De consternatie over de beslissing was des te groter omdat "het bevorderen van internationale contacten en grotere Europese integratie" hoog op het politieke agenda staat van de Europese Instellingen. Bovendien is de praktijk in scholen voor sociale promotie (lees: het volwassenenonderwijs) dat heel veel talen worden geleerd niet uit economische, maar uit recreatieve, toeristische overwegingen.

Vele actieve Esperantogebruikers klommen dan ook in de pen om te getuigen over "het leven" van het Esperanto. Samen met de Vlaamse Esperantobond en de leerkrachten van de Esperantocursus en met de overtuigende steun van mevrouw Hilde Snels, directrice van de Stedelijke Taalleergangen van Antwerpen, de enige school waar het Esperanto als officieel vak wordt onderwezen, bundelden ze hun krachten om de minister en de onderwijsadministratie te overtuigen om op de beslissing terug komen en het Esperanto weer in het programma op te nemen. En met succes! Begin juli werd gemeld dat de Esperantocursus toch opnieuw van start kan gaan.

Dat succes werd ongetwijfeld mede beïnvloed door de positieve reacties die de Vlaamse Esperantobond kon voorleggen naar aanleiding van een informatiecampagne rond het Esperanto bij de kandidaten voor de Europese verkiezingen.

Immers, kandidaten van alle partijen – op het Vlaams Blok na – erkenden de waarde van het Esperanto en gaven toe dat de taal een ernstige kans moet krijgen om zich te bewijzen. Enerzijds de waarde erkennen en anderzijds het Esperanto ernstig in zijn onderwijsmogelijkheden fnuiken, bleek al te inconsequent. Het Esperanto werd terug in het officiële programma opgenomen. Het commentaar van mevrouw Snels: "We hadden dan ook een ijzersterk dossier."

Hoewel we met tevredenheid op dit resultaat kunnen terugkijken, is de dreiging nog lang niet uit de lucht. De nieuwe richtlijnen werden voor één jaar opgeschort, en de situatie van het Esperanto zal opnieuw worden bekeken. Daarom is het goed argumenten die pleiten voor het Esperanto, te blijven verzamelen.

Internationaal

het verschil tussen wit en wit

Over de geschiktheid als internationaal communicatiemiddel wordt vaak gediscussiëerd. Sommigen houden het bij het Engels, omdat iedereen dat zou kennen en omdat het dus toch al als internationaal communicatiemiddel fungeert. Anderen zweren bij het Esperanto dat neutraal is en veel gemakkelijker te leren zou zijn. Veel minder vaak wordt er stilgestaan bij de vraag of een "internationaal" communicatiemiddel eigenlijk wel mogelijk is. Nochtans is die vraag echt wel het overwegen waard.

De bedenking van Jaak Peeters in het tijdschrift *Intermediair*, die u in het buitenkekstkadertje terugvindt, is een goed uitgangspunt voor deze overwegingen, maar ook een opmerking van één van de deelnemers uit de Internet discussiegroep DENASK-L[1], in hetzelfde kadertje, geeft daartoe een aanzet.

Een taal is niet op de eerste plaats een communicatiemiddel maar een bibliotheek van betekenissen. Verzet tegen verengelsing heeft daarom maar weinig met idealisme te maken, maar alles met verzet tegen imperialisme. Imperialisme is immers niets anders dan het verdringen van de betekenissenwereld van een gemeenschap door een andere betekenissenwereld.

Tio devus esti grava legaĵo por esperantistoj, kiuj multe tro ofte kredas ke komuna lingvo sufiĉas por senproblema komunikado. Plej interese laŭ mi en tiu ĉi forumo (denask-l) estas kompari kiel homoj el diversaj etnoj kaj kulturoj reagas pri vortoj kaj konceptoj. Konstati ke io NE estas evidenta estas por mi granda lerno.

Beide stellingen gaan er namelijk van uit dat taal – naast (misschien zelfs wel voor) communicatiemiddel – ook een middel is om de wereld waar te nemen en te betekenen. Het bijbelse scheppingsverhaal, waarin de schepper aan de mens de mogelijkheid van taal geeft, opdat hij heel de wereld, heel de schepping zou benoemen en beheren, is daarvan een archetypische bron. Het gaat dus niet om een nieuw inzicht, maar om een inzicht dat reeds ontstond bij de bewustwording van de eerste mensen. Via de taal schept de mens orde en structuur in de wereld zoals hij die waarneemt. Dat is zeer individueel... of minstens toch afhankelijk van de specifieke gemeenschap waarin een mens opgroeit en functioneert.

Wanneer mensen geen enkele gemeenschappelijke taal hebben, gaan ze vaak over naar "gebarentaal". Eigenlijk is het woord verkeerd. Gebarentaal is bijvoorbeeld wel wat doven met elkaar gebruiken, een conventioneel systeem van gebaren waaraan duidelijk een grammatica ten grondslag ligt. De hand, arm en hoofdbewegingen zoals hoger bedoeld, zijn geen taal, precies omdat er geen conventie aan ten grondslag ligt. Dat wordt duidelijk wanneer een zelfde gebaar anders wordt geïnterpreteerd: neeschudden en ja-bedoelen is daarvan één voorbeeld, maar er zijn er meer; of wanneer men een totaal ander gebaar gebruikt voor een zelfde betekenis. Zo is bijvoorbeeld de handbeweging voor "eten" in Brazilië totaal verschillend van de beweging die daarvoor in het Nederlandse taalgebied wordt gebruikt. Iets met handen en voeten uitleggen is daarom wel een veel voorkomende praktijk, maar het is niet zeker of dat het de meest efficiënte vorm van (internationale) communicatie is.

Nu is het correct overbrengen en/of interpreteren van een boodschap zelfs voor mensen die dezelfde moedertaal hebben al niet gemakkelijk. Bewijs daarvan zijn ten eerste de vele misverstanden die in gesprekken optreden en die voortdurend worden bijgestuurd door vragen en verduidelijkingen; ten tweede het feit dat de taal heel creatief kan worden gebruikt en tenslotte dat je andere dingen kan zeggen dan wat je bedoelt. Dat laatste kan dan nog bewust of onbewust gebeuren.

Wanneer Zamenhof in zijn brief aan Borovko schrijft: "Toen begon ik letterlijke vertalingen uit de een of de andere taal te vermijden [...] en merkte ik, dat de taal onder mijn handen ophield de schaduw te zijn van één of andere taal [...] maar dat ze haar eigen geest had en haar eigen leven begon te leiden." kan je dat begrijpen (of interpreteren) als het bewustzijn bij Zamenhof dat een interna-

1. In de discussiegroep wisselen mensen die hun kinderen van bij de geboorte met Esperanto opvoeden, van gedachte over allerhande taalproblemen, o.a. ook over hoe iets uitdrukken waarvoor in de moedertaal een zeer specifiek taalgebruik bestaat, dat niet zomaar te vertalen is. Eén voorbeeld: Hoe zeg je "Mijn voet slaapt" op een internatonaal begrijpelijke manier?

tionale taal ook moet stoelen op een internationale cultuur, een internationaal wereldbeeld...

Dat een internationaal wereldbeeld niet zo voor de hand ligt, mag wel blijken uit wat er tegenwoordig in de internationale politiek gebeurt. Vanuit het westen wordt nogal gezwaaid met termen als "democratie", "mensenrechten", "gelijkheid tussen man en vrouw"... enz. Dat zijn gevoeligheden die heel actueel zijn in de westerse maatschappij, maar die men elders anders interpreteert. Daar tegenover staat dan weer dat een aantal interpretaties van die termen uit andere delen van de wereld in het westen niet worden weerhouden. Iets gelijkaardigs doet zich voor in de interpretatie van morele waarden. Westerse campagnes tegen overbevolking of aids hebben daarom niet altijd het gewenste resultaat in landen die het westerse wereldbeeld niet delen.

Wie denkt dat dit enkel van belang is voor juridische en economische termen, zou zich kunnen verdiepen in familierelaties – een vader in Afrika, is niet hetzelfde als in Europa of in Japan. Ook de keuken kan voor heel wat verschillende interpretaties zorgen.

De keuze van een internationale taal

Wil dit nu zeggen dat internationale communicatie totaal onmogelijk is? Zeker niet. Wel betekent het, dat men in internationale communicatie zeer duidelijk zijn betekenissen moet definiëren en dat men moet loskomen van het eigen wereldbeeld.

Hier heeft het Esperanto een beentje voor op het Engels, en wel om volgende reden. Wie Esperanto gebruikt, moet zich bewust worden, dat zijn wereldbeeld – dat hem eigen is – geen internationaal beeld is en dat het dus met de nodige relativiteit moet worden benaderd.

Gebruikt men het Engels – als niet Engelstalige – dan is die bewustwording veel moeilijker dan wanneer men Esperanto gebruikt. Immers, de Engelse betekenis kan afwijken van de eigen betekenis. Misschien merkt men dit niet, en interpreteert men ten onrechte een Engels beeld identiek aan het eigen terwijl dat niet zo is – noem dat een valse vriend. Een goed voorbeeld is het Engelse woord editor, dat niet uitgever betekent, maar redacteur. Wanneer op een boek dus staat: N.N. (ed.) moet dat worden vertaald als N.N. (red.).

Anderzijds kan men een Engelse betekenis als verschillend van de eigen betekenis herkennen, maar ten onrechte aannemen dat het "dus om een internationale betekenis" gaat. Mogelijk kan men zich tegen het eerste probleem nog wapenen. Al is dat zeker niet gemakkelijk. Er zijn tal van Engelse woorden in de Nederlandse taal in gebruik, die in het Engels een totaal andere betekenis hebben. Om zich echter bewust te worden dat een Engelse betekenis geen internationale betekenis is, is veel moeilijker, vooral omdat men de woorden meestal enkel in een internationale contekst tegenkomt.

Bij het Esperanto is het gevaar minder groot. Immers, wanneer men navraag doet naar de betekenis of interpretatie van een bepaalde term, zal men zich niet tot één enkele taalgroep richten, maar men zal zijn vraag voorleggen aan een Fransman, een Brit, een Zweed, een Hongaar, een Japanner, een Braziliaan en een Nieuw-Zeelander en zo een veel ruimer betekenisaanbod krijgen. Natuurlijk zal het moeilijk zijn een concensus te bereiken, maar die zal in ieder geval meer "internationale" nuances in zich dragen, dan wanneer men de betekenis uit één bepaalde cultuur overneemt.

De gemeenschap van Engelstaligen is norm en behoeder van het Engels. Uiteindelijk oordeelt die over de betekenis van een woord. Woordenboekredacties van Engelstalige woordenboeken zijn samengesteld uit Engelstalige specialisten. Bij het Esperanto oordeelt een internationale gemeenschap. In het verleden kon de taal vaak niet beschikken over breed gespreide woordenboekredacties. Maar discussies over nieuwe woorden of nieuwe betekenissen gebeuren vanaf het begin via internationale tijdschriften waaraan leidinggevende gebruikers uit heel de wereld deelnemen. De op stapel staande nieuwe uitgave van PIV (*Plena Ilustrita Vortaro*) kan dank zij het Internet wel worden samengesteld door een internationaal team van redacteurs. Hoe kleiner de wereld wordt, hoe groter de mogelijkheden voor het Esperanto om zijn internationale karakter te bewijzen.

Guido Van Damme

Opnieuw konden we dank zij het Esperanto genieten van de gastvrijheid en delen in het leven van Kenzi Muraoka, een boer met een rijstakker van drie hektaren. We konden genieten van de zorgzaamheid van Masako Tahira, die elke avond een helm naast ons bed neerzette... "voor 't geval er vannacht een aardbeving is". Of van Yositako Kuroyanagi, een kaderlid in Tojota. Zijn echtgenote, Umiko, liet ons deelnemen

De aarde doorploegen

Azië van binnenuit: als rijstboer of straatventer

aan al haar activiteiten: een cursus over de thee-ceremonie of een cursus bloemschikken. We mochten zelfs mee naar een huwelijksfeest in de familie.

In Korea oogst Bruno succes met de fietsjes die hij op straat in elkaar knutselt

en verkoopt. Een tang, een rol ijzerdraad... en onder zijn vaardige handen, begeleid door de stille bewondering in de ogen van voorbijgangers, vormen zich een frame, een stuur, remmen, wielen, een zadel... en klaar is kees. Die vaardigheid, waarin hij zich sinds Ierland vrijwel doorlopend aan het oefenen is, komt ons nu goed van pas en brengt wat brood op de plank, of juister gezegd: rijst voor onze keuken. De fietsjes blijken een uitstekend ruilmiddel: een fiets tegen een kom rijst of noedels, of als dank voor een lift of onderdak. In Seoel, Hongkong of Signapore... altijd weer verzamelt zich snel een nieuwsgierige menigte rond ons kraampje. Een goeie zaak voor de handel, maar het trekt wel de aandacht van de politie, met wie we aanhoudend verstoppertje spelen.

Tussen één miljard mensen

China bezoeken we liftend. We schieten slechts traag op in de oude, kreunende vrachtwagens die een topsnelheid van 30 per uur bereiken en hun weg banen tussen het krioelende verkeer van voetgangers, fietsers, tractoren en karren. Ze kunnen de weg alleen vrijmaken door aanhoudend te toeteren, tot groot ongemak van onze oren.

Aan de universiteit van Chengdu worden we door de studenten Engels uitgenodigd om een lezing te geven over het Esperanto. Wij gaan akkoord maar moeten de overeenkomst nauwkeurig afhandelen: werk tegen een verblijf op de campus en de dienst van studententolken om kennis te kunnen maken met het leven van de landbouwers in het post-Mao-tijdperk.

> Scivolema homamaso rapide grupiĝas ĉirkaŭ la budeton. Bona afero por komerco, sed tio rapide altiras la policistojn, kun kiuj ni devas konstante kaŝludi.

Ons studentenverblijf loopt constant vol met studenten die er op uit zijn om met ons te discusiëren, en dat vindt de overheid niet zo leuk. Zij probeert ons weg te jagen maar wij hebben genoeg hoge bescherming tussen de Esperantosprekers om de zaak in der minne te regelen.

Onze zwerftocht door China voert ons daarna naar Wei Chi, een boer die Esperanto spreekt. Wij, langneuzen, veroorzaken sensatie in zijn geïsoleerd dorp in Shaanxi. De stoutmoedigsten van zijn buren komen de ruwe armen van Bruno strelen en de oude vrouwtjes, wier voeten tijdens hun jeugd werden ingewonden, bekijken met verstomming zijn overzetboten.

(vrij naverteld op basis van: *Ok jaroj da nomadismo ĉirkaŭ la tero renkonte al tero kaj homoj;* – wordt vervolgd)

Maryvonne en Bruno Robineau, *Ili vivis sur la tero.* Opera, Nantes, 1998. 16 x 24 cm. 248 p. 720,– BEF (17,87 EUR) (+ verzendingskosten)

Acht jaar gerijpt

Een zestal maanden geleden stelde ik de vraag aan het Esperanto-Centrum in Den Haag of er niet eens aan gedacht moest worden de praktische maar ouderwetse grammatica *"Tra la labirinto de la gramatiko"* voor Nederlandstaligen te herwerken. Prompt kwam het antwoord dat weldra een nieuwe grammatica zou uitkomen, ter vervanging. Ik stond hier niet meteen positief tegenover, want die "Tralala" zoals die oude grammatica intern werd genoemd, vervangen zou geen eenvoudige opgave zijn. Vandaag ligt de nieuwe Esperanto-grammatica voor mij.

Een eerste positieve vaststelling was meteen de uitgeverij. Coutinho is gespecialiseerd in leerboeken en grammatica's voor verschillende talen. Zij gaf ook een Hongaars Leerboek van de hand van M. Ballendux uit, dat ik in 1990 tot een Esperantoversie (*Hungara Kurslibro*) mocht bewerken. De prijs leek me eerst hoog, tot ik de bijgevoegde CD zag: een kleine vijfenveertig euro is een normaal prijsniveau voor deze uitgave. Ik zou trouwens aanraden het boek in de gewone boekhandel te kopen, zodat men er eindelijk aan gaat denken dergelijke Esperantowerken op te nemen in het normale aanbod.

Deze grammatica is gedurende acht jaar gegroeid, via grammaticastukjes in *Fenomeno*, *FEN-X* en *Horizontaal*, tot een samenhangend en volledig geheel. Deze evolutie blijkt nog uit een aantal paragrafen die diep ingaan op specifieke moeilijkheden als het onderscheid *ne jam/jam ne*, *ĝuste/ĵus*, *kiel/kvazaŭ* en dergelijke. De auteurs zochten hun inspiratie mede in "Tralala", wat duidelijk blijkt bij het vergelijken van de indexen. Ze lieten zich echter niet verleiden tot kopieerwerk. Een aantal grammaticale elementen brachten ze op een andere manier aan (bv. bepalingen), ze gebruiken soms andere termen (bv. wensende wijs, onwerkelijkheidswijs, geen sprake van aantonende wijs) en brachten in het geheel een duidelijke structuur met hoofdstukken en paragrafen aan.

Enkele toevoegingen staan me wel aan: een inhoudstabel, een hoofdstuk over stijl, enkele herhalingsoefeningen, een handleiding bij het gebruik van het woordenboek, de gebruikte grammaticatermen, een lijstje met afkortingen. Ook schema's als bv. (p. 101) de persoonlijke voornaamwoorden helpen om de zaken te onthouden. De index is vrij volledig en daardoor heel nuttig. Zo worden bv. de voor- en achtervoegsels, voorzetsels e.a. op hun juiste alfabetische plaats vermeld en nog eens onder de titel "voorvoegsel",... Ook termen als "actieve deelwoorden" komen op twee plaatsen voor (in dit geval: "actie..." en "deelw...").

Naast vertaal- en invuloefeningen zijn ook een aantal verbeteroefeningen opgenomen. Ik heb twijfels of dat didactisch verantwoord is. Persoonlijk vind ik de inleiding overbodig en zelfs nadelig, omdat er een aantal meningen in verkondigd worden over Esperanto, die niet thuishoren in een grammaticaboek maar eerder in informatieve brochures ("wat heb je aan het Esperanto?", "Esperanto, een levende taal?"). Ook in de volgende hoofdstukken komt soms een subjectieve mening naar boven, bv. (p. 33) over het Esperanto-alfabet, (p. 69) over dubbele medeklinkers,...

Over de mate waarin men een norm vooruitschuift kunnen de meningen verschillen. Zo stelt deze grammatica (p. 34) dat een "e" in Esperanto steeds als de eerste e in "wegnemen" moet worden uitgesproken, terwijl anderen stellen dat ook de lange (dus tweede in "wegnemen") e aanvaardbaar is. Ook bv. (p. 45-48) over hoofdletters en (p. 50-52) over het verbindingsstreepje geven de auteurs eerder strikte regels. Anderzijds spreken ze zichzelf tegen betreffende de uitspraak van opeenvolgende klinkers: Op p. 41 raden ze een pauze tussen twee opeenvolgende klinkers (bv. "kia") af, terwijl ze zes bladzijden vroeger (bij oefening 6) stellen dat dergelijke klinkers duidelijk apart moeten uitgesproken worden.

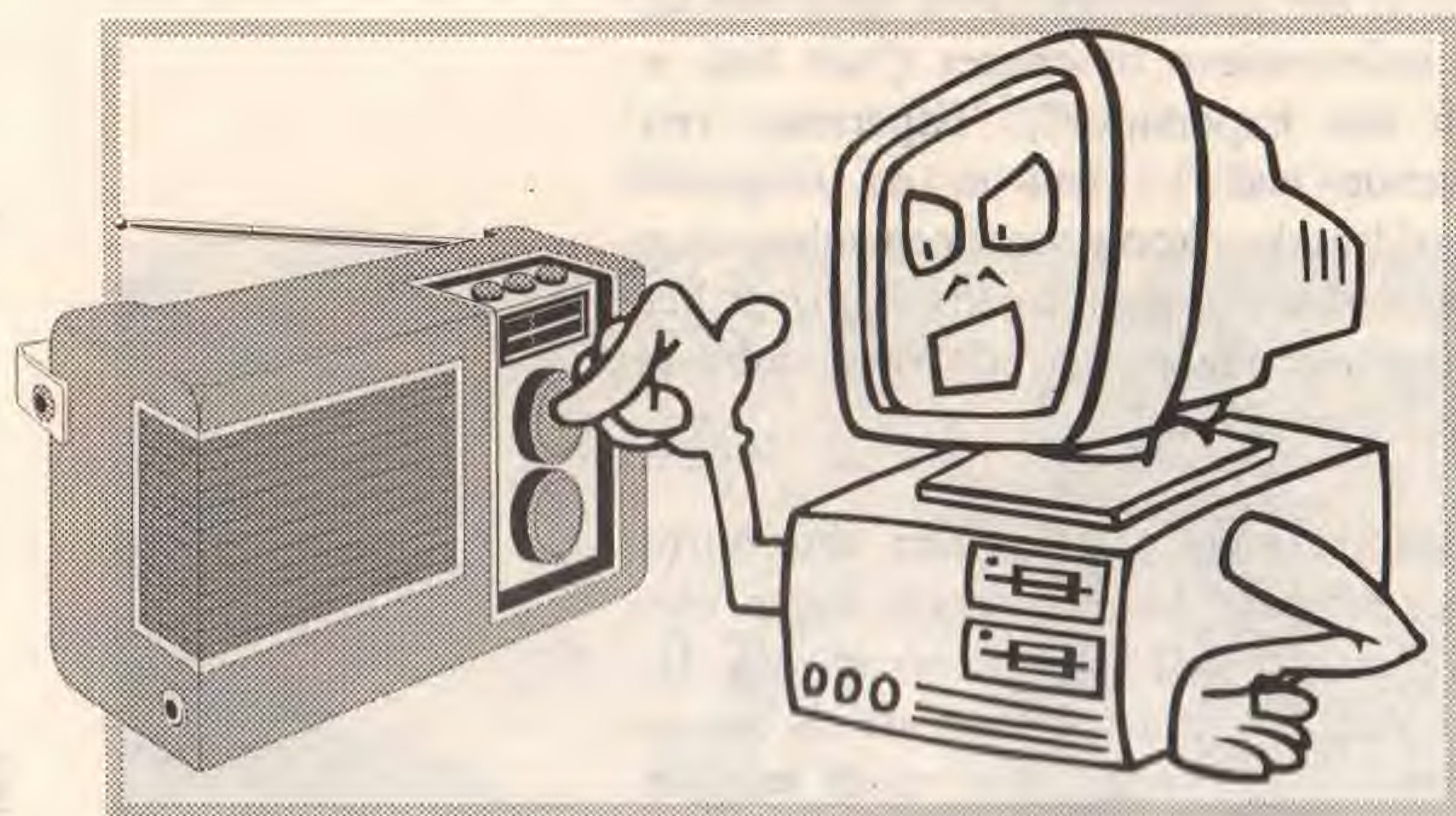
"Tralala" was gericht op mensen die Esperanto zouden aanleren aan arbeiders. Deze nieuwe grammatica richt zich rechtstreeks tot de leerlingen, waarbij een zeker minimumniveau verondersteld wordt. Grammaticale begrippen als bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden worden wel uitgelegd, net als in "Tralala", maar veel korter. Dit komt overeen met de vaststelling dat de mensen die Es-

(vervolg op p. 8)

Alweer op Internet

Esperanto Internet Radio (ERI – Esperanto-Radio Interreta) in Koreo opende plechtig op 10 juli 1999. Maar eigenlijk werd er reeds in februari met proefuitzendingen begonnen. En intussen werd al een record van 4000 bezoekers uit heel de wereld genoteerd.

De eerste die zijn gelukwensen stuurde was José Pinto de Sousa uit België. Hij schreef: "Ik beluisterde uw interessante radio-uitzending en ik wens u geluk. Ze was uitstekend. Eindelijk kunnen wij, Europeanen, de stem van Koreaanse Esperantogebruikers rechtstreeks horen. Tot noch toe was ik aangewezen op Radio Peking, maar daarvoor heb je een goed radiotoestel nodig en daarbij nog een grote portie geluk. Vaak laten de weersomstandigheden het immers niet toe om een zuivere ontvangst te krijgen. Via internet kan men nu reeds verscheidene uitzendingen beluisteren. Nogmaals mijn gelukwensen aan u en uw medewerkers."

Verder ontving de nieuwe radio reeds reacties uit o.a. Brazilië, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië, Nepal, Rusland, Spanje en de USA.

De programma's omvatten Nieuws uit Korea, Nieuws uit de wereld. Deze rubriek wordt verzorgd door buitenlandse correspondenten. De berichten worden gelezen door mensen uit alle hoeken van de wereld. Dit bewijst uitstekend dat Esperanto een levende taal is die door velen, overal ter wereld wordt gebruikt.

Andere rubrieken zijn: Internacia Bazaro waarin bedrijven zichzelf kunnen prezenteren; Esperanto-klaso, een Esperantocursus voor Koreanen; Mondo de Esperanto, presenteert de Esperantobeweging; Turismo en Koreio, een toeristische rubriek. Tenslotte kan je ook nog aankondigingen plaatsen.

Waar kan je de radio beluisteren? http://www.esperanto-radio.net.

(vervolg van p. 7)

peranto leren gemiddeld een hoger dan gemiddeld studieniveau hebben. Anderzijds: middelbaar onderwijs volstaat ruimschoots...

Het boek is een combinatie van een naslagwerk en cursusboek voor gevorderden. Het is geschikt voor zowel zelfstudie (dankzij de toegevoegde oplossingen van de oefeningen en de CD) als klassikaal onderricht. Als cursusboek richt het zich uiteraard uitsluitend op de grammatica. Lijstjes met nieuwe Esperantowoorden en hun vertaling zal je er tevergeefs in zoeken. Toch leer je nieuwe woorden, uit de oefeningen (ik kende bijvoorbeeld het woord *kaperanto* nog niet).

De CD duurt precies één uur en wisselt oefeningen en andere teksten af met muziekstukjes gezongen door *Akordo* en *Kajto*. De uitspraak is duidelijk, helder en correct, op enkele uitzonderingen (bv. dubbele "r" die als één "r" klinkt) na. De teksten zijn ingesproken door vijf verschillende stemmen, zij het allen Nederlanders wat de internationaliteit niet ten goede komt. Maar geen nood: alle vijf volgen ze nauwgezet de norm-uitspraak.

Voor mij is het duidelijk: deze nieuwe grammatica vult een leemte op in het aanbod voor Nederlandstaligen. "Tralala" behoudt zijn waarde voor wie de prijs belangrijker acht dan een moderne inhoud en stijl en wie de CD niet nodig heeft. Dat zijn belangrijke troeven voor dit nieuwe boek. Laten we hopen dat het zijn weg vindt naar de gewone boekhandel in Vlaanderen en Nederland.

Marc Vanden Bempt.

Esperanto. Grammatica met oefeningen. Roel Haveman en Arjen-Sjoerd de Vries. Coutinho, Bussum, 1999. 17,4 x 24,6 cm. 446 p., met bijgevoegde CD-Rom. ISBN 90-6283-144-3. Prijs: 1545,– BEF (38,30 EUR) + verzendingskosten.

Officieel is er in Europa nog altijd niet echt een taalprobleem. Een brede veeltaligheid wordt beschouwd als de oplossing zowel voor de administratie, het politiek bedrijf en het contact tussen de bevolking. Een intensief taalonderwijs is daarvan het gevolg. Peilingen en statistieken moeten aantonen dat dat de juiste weg is om te bewandelen. Het is echter zeer de vraag of die inspanningen in het onderwijs wel aarde aan de dijk brengen.

In *Kanaal 8,* het tijdschrift van de Vlaamse Culturele Koepel (1999/2, p. 22) vonden we een statistiek waarin de Vlamingen – enigszins beschamend? – met hun taalkennis naar de middenmoot van Europa worden verwezen. Slechts 62 % van de Vlamingen zou in staat zijn een gesprek in "een andere taal te voeren". Luxemburgers, Zweden, Denen en Nederlanders zouden ons daarin voorgaan. Slechts 57 % van de Vlamingen zou een gesprek in het Frans kunnen voeren.

Volgens een andere enquête beweert 87 % van de Vlamingen dat zij in staat zijn Engels te spreken, terwijl 70 % zegt Frans te kennen. Opvallend is dat 71 % van de Vlamingen zeggen gedurende gemiddeld 6,8 jaar Frans geleerd te hebben op school. Ondanks die intensieve inspanningen heeft dat voor 1 procent dus helemaal niets opgeleverd.

Het is echter duidelijk dat die enquêteresultaten met grote voorzichtigheid moeten worden benaderd. Hoe kan je een verschil van 25 % (87-62) anders verklaren? Het belangrijkste bij een enquête is immers niet het resultaat, maar de wijze waarop die enquête is uitgevoerd. Over de tweede enquête zegt onze bron duidelijk: "Vlamingen zeggen dat..." Het gaat dus over een loutere bewering over het eigen kunnen, en dat kan niet echt als een objectieve norm worden aanvaard. Over de eerste enquête wordt niet gezegd hoe de resultaten verkregen zijn. Wel opvallend is, dat de cijfers geleidelijk lager lijken te worden. Tot enkele jaren gelden kon men bij dergelijke onderzoeken nog enquêteresultaten vinden die ruim boven 90 % lagen.

Taalbewustzijn

Klaarblijkelijk begint taalbewustzijn en het besef dat taal macht is, zich ook elders meer en meer te manifesteren. In Frankrijk was er heel wat beroering omdat de president weigerde via een verklaring tot grondwetsherziening de weg te openen opdat enkele regionale talen in Frankrijk als "toegelaten" zouden worden erkend. Met die wijziging zou Frankrijk het Europese Charter voor Minderheids- en Regionale talen, dat het reeds ondertekende, pas officiëel kunnen bekrachtigen.

Negationisme

met gesloten ogen geen probleem

Duitsland heeft dan weer geweigerd een afvaardiging te sturen naar een informele Europese ministeriële ontmoeting in Oulu (Finland) omdat er geen plaats was voorzien voor het Duits (naast het Engels en het Frans) als werktaal. Duitsland verantwoordde zich door te stellen dat de praktijk op informele ontmoetingen tot nog toe was dat Duits, Frans en Engels werktaal waren en dat het als grootste bevolkingsgroep in de EU het recht moest hebben om in de eigen taal te kunnen onderhandelen. (Op formele ontmoetingen – of moeten we zeggen "Enkel op formele ontmoetingen..." – wordt vertolking in alle talen van de Unie voorzien.) Naar het voorbeeld van Duitsland trok ook Oostenrijk zijn delegatie terug.

Translation error

From Mr David L. Jones

Sir, I have just purchased an insulated food bag, with the instructions in 12 different languages. The English tells me that when I am not using the bag I should leave it open. When I allowed my eye to wander across to the French, however, I was astonished to read *"La boîte isotherme ne doit jamais rester ouvert quand elle n'est pas utilisée"*.

I wonder if this standard of translation explains why the Belgians have had problems with the production of Coca-Cola (reports, June 16 and 23).

Yours faithfully,
DAVID L. JONES,
260 Court Road, SE9 4TY.
June 24.

Volgens Finland is de geldende regel reeds lang: twee werktalen, Frans en Engels. Daarenboven was er slechts in 4 van de 14 ontmoetingen geen vertolking naar het Duits voorzien. Naar verluidt waren de Finnen vooral bevreesd dat ook Spanje, Italië en het Nederlandse taalgebied initiatieven zouden nemen om in het taalregime te worden opgenomen.

Toch staat de houding van de Finnen in schril contrast met wat de Vlaamse kandidaten voor de Europese parlementsverkiezingen vrijwel allemaal in hun reacties naar voor schoven. Taalkennis mag geen basis zijn voor verkiesbaarheid. In zekere zin gebruikten zij dat argument om de aspiraties van het Esperanto af te wijzen. Om het volk te vertegenwoordigen mag

taalkennis dus geen norm zijn, maar om het beleid uit te stippelen wel. Wie een ministerpost wil bekleden moet wel Engels en/of Frans beheersen. Men kan op zijn minst spreken van een zekere dubbelzinnige Europese houding. Welke houding nemen de Vlaamse vertegenwoordigers in tegenover deze Finse stellingname?

Een illustratie

Als illustratie waartoe al die veeltaligheid kan leiden, kan de hiernavolgende lezersbrief uit *The Times* dienen:

Vertalingsfout (van Mr. David L. Jones)
Mijnheer,
Ik heb zopas een isolerende zak voor voeding gekocht, met de instructies in 12 verschillende talen. Het Engels zegt me dat wanneer ik de zak niet gebruik ik hem moet open laten. Toen ik mijn oog toestond over het Frans te dwalen, echter, was ik verbaasd te lezen: "La bôite isotherme ne doit jamais rester ouvert quand elle n'est pas utilisée".
Ik vraag me af of deze vertaalnorm uitlegt waarom de Belgen problemen gehad hebben met de productie van Coca-cola (verslagen 16 en 23 juni).
Hoogachtend, DAVID L. JONES

Het is niet duidelijk of de twee fouten die in de brief voorkomen (ouvert = ouverte, en bôite = boîte) origineel zijn, dan wel of die hetzij via de auteur van de brief, hetzij via de redactie/zetterij van *The Times* zijn binnengeslopen. Duidelijk is wel dat met elke bijkomende stap het risico op dergelijke fouten groter wordt.

Vertalingen opvolgen is geen sinecure. Vooral wanneer het gaat om vertalingen in tijdschriften. Zo laat André Ruysschaert ons het volgende weten:

«Luidens het artikel "Boontje komt om zijn loontje" (HT, nr 178, p. 17) werd volgens "de bijzonder nauwkeurige bibliografie van de Nederlandse Letterkunde in Esperantovertaling van Petro De Smedt (...) tot nog toe geen enkel werk van Boon (zelfs niet gedeeltelijk) in het Esperanto vertaald." Zowat acht jaar geleden verscheen in JEN echter een vertaling van een "Boontje" van de hand van St. Cottenier. Het is misschien een goed idee om die tekst in een volgend nummer van HT opnieuw te publiceren.»

Voor de goede orde melden we dat de bedoelde Bibliografie van De Smedt dateert uit 1972. Er is dus nog heel wat werk aan de winkel, zowel op het gebied van de literaire vertaling als op het bijwerken van de bibliografie daarover.

Uit een krantenartikel uit de Engelstalige Nepalese krant, *The Kathmandu Post*, kan je leren dat niet iedereen Engels voetstoots als internationale taal of lingua franca accepteert.

Democratie door en voor het volk kan geen andere taal accepteren dan het Nepali. (Kaskura, Parbatia of Gorkhali waren ooit andere namen voor dezelfde taal.) Een beslissing van het hoogste gerechtshof heeft dit onlangs vastgesteld. Zijn band met de leidende klasse is het enige criterium voor een taal om lingua franca te kunnen zijn in een land met meer dan dertig verschillende talen. Heb je daar een probleem mee? Mijn voorstel is, laat ons Esperanto gebruiken.
Meer dan één taal hebben is noch een zegen, noch een vloek. Vele landen in de wereld zijn rijk aan talen, en zij kunnen het bolwerken. Maar het gelukkige volk van Nepal, dat geen tweede taal nodig heeft om zich terecht burger van het land te noemen, kan niet verdragen dat anderen hun moedertaal gebruiken. De regering ziet maar twee opties. Ofwel iedereen die niet de "officiële taal" spreekt buitensluiten, ofwel hen Engels laten gebruiken.
Toch is het Engels hier noch een lingua franca noch autochtoon. Maar, aangezien wij internationale bedelaars zijn, zijn wij met handen en voeten aan het Engels gebonden om de milde schenkers te behagen. Dit "niet-grondwettelijke" Engels kom je overal tegen: op briefhoofden, op het geld, op reclamepanelen, op de radio... Ikzelf gebruik het trouwens ook. Maar dat betekent wel dat er toch andere talen dan alleen het Nepali gebruikt kunnen worden.
Het gebruik van slechts één taal kan ons land heel wat geld besparen. Datzelfde argument gebruikten de Panchayati dertig jaar geleden om de bevolking ervan te overtuigen dat het meerpartijenstelsel naar chaos leidt. Intussen hebben we wel democratische verkiezingen, maar op taalgebied bevinden we ons nog steeds onder het Panchayati-regime.
Over de grondwet, die wij beschouwen als de meest democratische ter wereld, kan ik niet veel zeggen. Maar op één plaats lezen we: "Het volk heeft het recht zijn moedertaal te bewaren" en op een andere kan je een tekst lezen die je kan interpreteren als het verbod om die taal te gebruiken, het Nepali inclusis.

Razen Manandhar, Kathmandu

Ni rakontos ion al vi pri fivortoj

In de titel van deze rubriek zie je dat een werkwoord wordt gevolgd door een zinsdeel in de vierde naamval en twee zinsdelen met een voorzetsel. We bespreken deze keer wanneer op een werkwoord een vierde naamval volgt en wanneer een zinsdeel met een voorzetsel. Niet alleen qua vorm, maar ook qua inhoud is de titel adequaat. Ons tweede artikel in het kader van de serie over een nieuw woordenboek gaat namelijk over "vieze woorden". Verder presenteren we enkele taaluitglijders en hebben we weer een taalpuzzel voor u in petto. Op de laatste pagina vindt u weer de inmiddels traditionele vertaaloefening. In deze rubriek gaan we graag in op uw vragen. Ons adres is: Arjen-Sjoerd en Roel, p/a Oostveenweg 15, NL-7533 VP Enschede. *E-mail: asdevries@wxs.nl.*

Werkwoorden en voorzetsels

Werkwoorden gaan vaak vergezeld van één bepaald voorzetsel óf van de naamvals-n. Zo zeg je altijd:

Mi ŝatas simiaĵon. (niet: **Mi ŝatas al simiaĵo.*)
Ik houd van apenvlees.
Tiu kalsono apartenas al mi. (niet: **Tiu kalsono apartenas min.*)
Die onderbroek is van mij.

De vorm met een voorzetsel en de naamvalsvorm komen ook naast elkaar voor. Twee vierde naamvallen worden in zo'n geval echter niet gebruikt:

Per sia ĉarma rideto ŝi savis min de kabeado.
Met haar lieflijke glimlach voorkwam ze dat ik de Esperantobeweging verliet.
Ŝi sendis al mi almozpetan leteron. (niet: **...min almozpetan leteron*)
Ze stuurde me een bedelbrief.

Bovenstaande voorbeelden suggereren dat je bij elk werkwoord zou moeten leren met welke vorm dit werkwoord gecombineerd dient te worden: met *al, pri, de* of *-n.* De heer Haadsma uit Leek schreef ons dat hij er altijd van uitging dat je moet zeggen: *respekti iun* en niet *respekti al iu,* en ook *kontentigi iun* in plaats van *kontentigi al iu.* De heer Haadsma verbaasde zich erover dat hij beide vormen tegenkomt. Dat in bovenstaande voorbeelden de ene vorm wel wordt gebruikt en de andere niet, komt eigenlijk voort uit gewoonte. Er zijn ook veel werkwoorden waarbij je zowel de vierde naamval als een voorzetsel mag gebruiken:

La edzino ĉiam obeas al mi. of: *...obeas min.*
Mijn vrouw gehoorzaamt me altijd.
Mi instruis al mia filo la Esperantan alfabeton. of: *Mi instruis mian filon pri la Esperanta alfabeto.*
Ik heb mijn zoon het Esperantoalfabet geleerd.

In de praktijk is het geen probleem dat je met deze vormen vrijelijk kunt variëren. In veel gevallen waarbij je de vrije keuze hebt tussen een voorzetsel en een naamval, geeft de vorm met een voorzetsel soms wel iets meer nadruk Vergelijk:

Tre kontentigas min ke ŝi respektas al la geavoj.
Ik ben tevreden over het feit dat ze respect toont tegenover haar grootouders.
Ŝi ne respektas min, kaj per mono ŝi provas kontentigi al mi.
Ze heeft geen respect voor mij, en met geld probeert ze me tevreden te stellen.

Soms leidt het verschil tussen de vorm met een voorzetsel en de vierde naamval tot een meer drastische betekenisverandering:

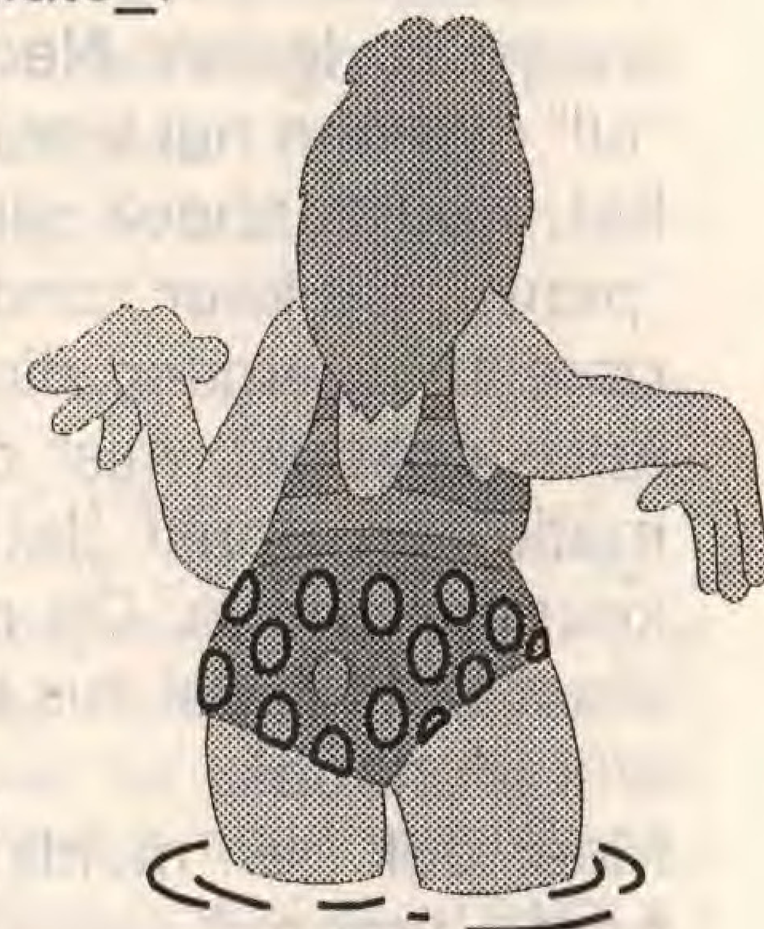
Mi kredas Dion. – Ik geloof God.
Mi kredas je Dio. – Ik geloof in God.

Denk eraan dat bij een beweging ergens vandaan nooit een vierde naamval wordt gebruikt:

Ŝi eliris el la aŭto nuda. (niet: **Ŝi eliris la aŭton nuda.*)
Mi desaltis de la tablo. (niet **Mi desaltis la tablon.*)

OEFENING Vul de juiste vorm (of niets) in:

1. *Mi ne kontentas ___ via_ konduto_ kaj mi akuzas ___ vi_ ___ plagiato_.*
2. *Vi similas ___ mia_ fratino_, sed ne necesas fanfaroni ___ tio_.*
3. *Ŝi petis ___ mi_ ___ la butero_.*
4. *La lernejano devis kalkuli___ io_. Li ne kalkulis___ tio_, do li forgesis kunporti kalkulilon.*
5. *Mi sopiras ___ feriado_, sed mi ne povas disiĝi ___ mia_ laboro_.*

"Vieze" woorden

In het kader van de plannen om een opvolger te maken voor het Prisma-woordenboek van A.J. Middelkoop volgt hier ons tweede artikel over het maken van woordenboeken.

Vroeg of laat komen woordenboekmakers voor de vraag te staan wat ze moeten doen met "vieze" woorden. Moeten dergelijke woorden worden vermeld of juist niet? En zo ja, hoe? In dit stukje gaan we op deze vragen in. Het is echter onmogelijk om deze vragen te bespreken zonder dat er af en toe een "vies" woord wordt gebruikt. Dit stukje is daarom misschien minder geschikt voor jeugdige lezers en fatsoensrakkers.

Als je in oudere woordenboeken woorden als "kut", "lul" en "neuken" opzoekt, vind je niets. Dat betekent niet dat deze woorden vroeger niet in het Nederlands voorkwamen. Ze stonden niet in het woordenboek, omdat de woordenboekredacteuren zelfcensuur pleegden: men vond het niet passend om termen uit seksuele sfeer, en ook vloek- en scheldwoorden in een woordenboek op te nemen. Meer dan nu, zag men een woordenboek als normerend. Een woordenboek werd dan gezien als een handboek voor correct (en net) taalgebruik. Tegenwoordig heeft een woordenboek nog steeds deze normerende functie. Voor een tweetalig woordenboek geldt dat nog sterker dan voor een ééntalig woordenboek. Maar een hedendaags woordenboek heeft naast een normerende functie; ook een beschrijvende functie. Een woordenboek dient een weergave te zijn van het hedendaagse taalgebruik. Dat betekent dat er in een woordenboek ook termen moeten worden opgenomen die – wellicht tot weerzin van de samensteller van een woordenboek – nu eenmaal in de praktijk worden gebruikt. Dat geldt ook voor "vieze" woorden.

In het woordenboek van mevrouw Middelkoop is een beetje merkwaardig omgegaan met de "vieze" woorden. Als je bijvoorbeeld "lul" opzoekt, dan vind je *kaco*. Dat is correct. Het is alleen een beetje vreemd dat erbij wordt vermeld dat het een plat woord is. Iedere Nederlandstalige weet toch dat "lul" niet een net woord is? In het andere deel van het woordenboek vind je bij *kaco* de vertaling "penis". Dit keer zonder de aanduiding "plat". Ten onrechte. Iemand die in alle onschuld het woord *kaco* opzoekt, mist daardoor deze nuttige informatie, en denkt dat *kaco*, net als "penis", een keurige term is. De melding van plat taalgebruik staat in dit geval dus in het verkeerde deel van het woordenboek.

Maar ook een melding als "penis (plat)" zou een beetje vreemd aandoen, omdat daarmee gesuggereerd wordt dat het Nederlands geen plat equivalent van "penis" kent.

Bij het woord "kut" treffen we iets soortgelijks aan. "Kut" wordt weliswaar keurig vertaald met *piĉo*, en dit keer zonder de overbodige toevoeging dat de term plat is. Maar in het andere deel wordt het platte *piĉo* zonder waarschuwing vertaald met het nette "vulva". Het lijkt erop dat mevrouw Middelkoop de esperantisten wilde behoeden voor al te veel "vieze" Nederlandse woorden. Zo wordt *fiki* niet vertaald met "neuken" maar met "seksuele omgang hebben met (plat)". Deze omschrijving is weliswaar netter, maar ook fout. Je kunt immers heel goed seksuele omgang met iemand hebben zonder te neuken. Ook bij *bugri* ("kontneuken") zie je een dergelijke fout. Het wordt namelijk vertaald met "homosexuele omgang hebben met (plat)". Dit is zelfs dubbel fout. Ten eerste beperkt de omgang tussen homoseksuelen zich niet tot kontneuken en ten tweede betreft het een activiteit die ook door heteroseksuelen kan worden gebezigd.

Het lijkt ons dat in het nieuwe woordenboek vieze woorden met vieze woorden vertaald kunnen worden en nette woorden met nette woorden. Dan weet iedereen waar het op staat. De woorden *kaco*, *piĉo* en *fiki* zijn in de Esperantogemeenschap in brede kring bekend. Voor bijvoorbeeld de woorden *midzi* ("pijpen") en *frandzi* ("beffen") geldt dat in veel mindere mate. Het kan zijn dat veel esperantisten deze termen in de dagelijkse Esperantopraktijk kennelijk niet nodig hebben. De oorzaak kan echter ook liggen in het feit dat deze woorden in veel woordenboeken niet te vinden zijn. Meer dan sprekers van andere talen, zijn esperantisten afhankelijk van woordenboeken, wanneer ze een bepaald woord willen opzoeken. We moeten dus stilstaan bij de rol die woordenboeken spelen in de bekendheid van dit soort woorden. Hier zijn twee benaderingen mogelijk: een normatieve en een beschrijvende.

De normatieve benadering

Bij de normatieve benadering gaat het erom dat we constateren dat bepaalde woorden slechts in beperkte kring gebruikt worden en dat we ons afvragen of we deze kring willen uitbreiden. Daarbij gaan we er vanuit dat er een bredere groep mensen is die deze woorden misschien wel wil gebruiken, maar dat dat momenteel niet gebeurt, omdat men de betreffende woorden eenvoudigweg niet kan vinden in de gangbare woordenboeken. Door dergelijke woorden op te nemen in algemene woordenboeken, wordt in die leemte voorzien. De woordenboekmaker is dan

enigszins normerend bezig. Hierin schuilt wel een gevaar. Zo zie je dat men in het supplement van *Plena Ilustrita Vortaro* enigszins voorbarig onder andere de woorden *komputoro* ("computer") en *aideso* ("aids") heeft proberen op te dringen. De poging tot normering is in deze gevallen mislukt, omdat vrijwel iedereen tegenwoordig de betreffende woorden aanduidt met *komputilo* en *aidoso*. De vragen die kunnen worden gesteld bij het al dan niet opnemen van een specifiek "vies" woord, zijn onder andere in hoeverre er bredere kring behoefte is aan het woord en of er wellicht meerdere kandidaat-termen zijn die met elkaar concurreren, zodat er het gevaar bestaat van een voorbarige keuze.

De beschrijvende benadering

Bij de beschrijvende benadering gaan we ervan uit dat woorden pas in een woordenboek terechtkomen, wanneer ze in de praktijk in enigszins brede kring worden gebruikt. Een probleem hierbij vormen de vaktermen. Ze worden namelijk per definitie slechts in beperkte kring gebruikt, terwijl een deel van deze vaktermen voor een bredere groep toch van belang is. Bij "vieze" woorden dient men zich dus af te vragen in hoeverre je van dergelijke vaktermen kunt spreken. Het moet dan wel gaan om een term die in de praktijk wordt gebruikt, en niet om een term die wel eens door een individu is voorgesteld. Wanneer een "vies" woord in bepaalde (beperkte) kring gemeengoed is, is het woord op zich kandidaat om te worden opgenomen. Behalve als men van mening is dat het hier om een "technisch" woord gaat dat te specifiek is om in een algemeen woordenboek op te worden opgenomen.

Uitglijders

Sommige woorden komen in het Esperanto en het Nederlands zowel qua vorm als betekenis overeen, maar vertonen toch enige vormverschillen. Soms zit het voornaamste verschil in slechts een enkele letter. Hierdoor liggen fouten voor de hand. Hier enkele voorbeelden die uw aandacht verdienen:

abrikoto	abrikoos
adjutanto	adjudant
akselo	oksel
aldo	alt
asparago	asperge
ceramiko	keramiek
karpo	karper
klarneto	klarinet
kupolo	koepel
linko	lynx
liuto	luit
meso	mis
miliardo	miljard
Mozelo	Moezel
Mozo	Maas
nadlo	naald
orkestro	orkest
pumpi	pompen
ripo	rib
rudro	roer
skorzonero	schorseneer
tendo	tent
trumpeto	trompet
tulipo	tulp

Enigmo: *malfacilaj vortoj*

Elektu la ĝustan signifon el la tri alternativoj kiuj estas skribitaj post la kursivaj malfacilaj vortoj. La komencaj literoj formas proverbon. La solvo aperos en la sekva *Lingva Rubriko*.

anheli	instigi - prilumi - spiregi
adolta	malfidela - plenkreska - servema
malmergi	elakvigi - malsatigi - troe kultivi teron
bufo	fanfaronaĵo - raneca amfibio - sovaĝa bovo
falĉi	imiti - kantaĉi - tranĉi
impeti	antaŭeniĝi - insisti - ofendi
maligna	bruta - malbonprognoza - perversa
kalumnii	akuzi - babili - esti plej alta
hereza	dubanta - hebrea - nekonforma
maleolo	kortbirdo - osto - prahistoria epoko
karenco	kartludo - nutromanko - ŝipoparto
kresto	elkreskaĵo - mineralo - rusto
paŭsi	ambicii eklezian funkcion - kuŝi - reprodukti
fuzeo	eksplodigilo - kuniĝo - malklaraĵo
haĉi	naŭzi - streki - terni
spelto	kaverno - pinglo - tritiko
pneŭo	aertubo - gasbotelo - pulmmalsano
rimorso	parolfiguro - skrupulo - veŝto
force	laŭte - perforte - subvitre
maldungi	eksigi - malŝarĝi - senkatenigi
staŭli	baŭmi per malantaŭaj piedoj - nestabiliĝi pro malrapido - stumbli pro ebrio
apro	haŭtmalsano - kontraŭulo - porko
tranĉeo	armea ŝirmejo - tranĉilingo - vojparto
velka	absorbiĝema - degela - nevigla
lubriki	alpiki per forkego - enmeti ŝtonojn - olei

Oplossingen:

La solvo de la antaŭa enigmo:

Plenigoj: era, gene, signa, vita, funda, tre, mala, ja, melo, ano, libro, vino, ĉi, ve, via, mi, mara, kala, dia, boni, oni, forma, portu. Proverbo: Restu tajloro ĉe via laboro.

Antwoorden van de oefening op p. I:

1. pri, -, -, -, n, pri, -; 2. al, -, - (of: -, n, n), pri, -; 3. al, -, -, n (-, n, pri, -); 4. _, n, pri (je), -; 5. al, - (-, n), de, -, -

Deze keer bieden we u een vertaaloefening Esperanto-Nederlands aan en geven we een voorbeelduitwerking van de vertaaloefening Nederlands-Esperanto van het juli-augustusnummer.

Vertaal in het Nederlands:

Semado

Ĉirkaŭe de la konstruejo estas grandaj montoj, kaj post niaj barakoj estas legomĝardeno. Mi inerte semas en la ĝardeno. Morgaŭ ni jam translokiĝos post la plenumo de la konstruado, kaj por kio ni ankoraŭ bezonas kultivi legomojn? Sed kion fari, se la estroj tion postulas?
Tute ne rimarkite, kiel ombro, min sekvas homo. Kiam mi senzorge disĵetadas la semojn, li vespiras de tempo al tempo kaj per la manoj enterigas la semojn. Hm, kial li ŝovas sian nazon en alies vazon? Sed post kelka tempo, en scivolemo, mi turnas la kapon malantaŭen kaj trovas en miro, ke tiu estas direktoro Dong de nia konstrua kompanio. La maljunulo jam decidis emeritiĝi, do kial li ankoraŭ ne foriras? Kial li ankoraŭ fiksas la okulojn sur min? Nu, mi ŝercu kun li. "Ho, mia direktoro, vi jam decidis emeritiĝi, do kial vi ne iras hejmen, sed ankoraŭ restas en la valo estiel laborestro?" Mia konscienco atestas, ke mi diras la vortojn tute ŝerce.
Sed li tenas sin en la antaŭa pozo kaj elpoŝigas la okulvitrojn por min rigardi. Post tio li daŭrigas sian man-erpadon por enterigi la semojn. Post longe, pugnante al si la talion kaj min rigardante, li diras: "Ni foriros, sed aliaj venos, kaj ili bezonos legomojn. Eĉ se ni mortos, aliaj restos vivaj, kaj ankaŭ ili bezonos legomojn." Post tio li denove silentiĝas. Mi longe staras senmove kiel ŝtono. Mia prudento estas malordigita, kvazaŭ la maljunulo enpremus en mian animon semon nedeziritan...

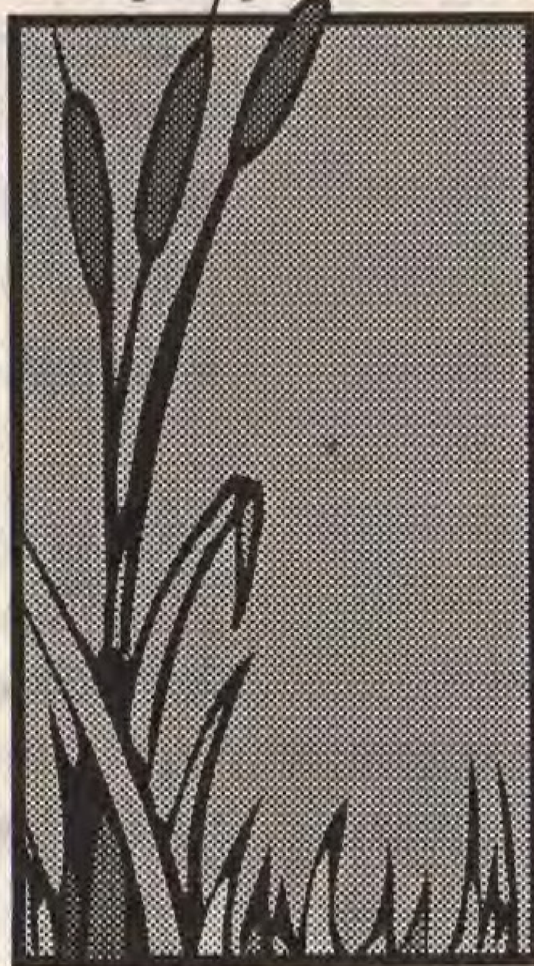
Gŭo Ŝinmin en *Bukedo al vi*

Voorbeelduitwerking van de vorige vertaling
(juli-augustus 1999)

La kurzo de la Naturo

En la retpaĝo de Monda Naturfonduso (Wereld Natuurfonds – www.wnf.nl) oni povas aĉeti tiel nomatan naturakcion por kvindek guldenoj. La akcio aspektas kiel diplomo kun ornamita kadro kaj subskriboj. La mono iros interalie al gorilrezervejo en Kamerunio. Sur la akcio prominentas la bildmarko de Fortis. Ĉi tiu konglomeraĵo de bankoj kaj asekurkompanioj patronas la kampanjon. Plufoliumante en interreto oni malkovras ke la banko MeesPierson apartenas al Fortis kaj havas filion en Indonezio. Ĉu Indonezio? Ni telefonu iom. Trafo! Spertulo konfirmas ke estas egega ŝanco ke MeesPierson financas palmoleajn plantejojn por kiuj oni grandskale forhakas kaj forbruligas praarbarojn. Eble WNF petu helpon de la flugkompanio KLM. La "cigno" certe pretos surdorse kunporti la senhejmigitan orangutangon senpage al la kameruniaj goriloj. Jen fermita ciklo, perfekta ekzemplo de la nova naturo. La asocio Naturmonumentoj (Natuurmonumenten) ne povas postresti, kaj volas borse kvotiĝi. La naturo sekvas la futbalteamon Ajax. Ankaŭ tie pagu ĉiu vizitanto. Estas absurde ke la malnova ŝerco de la komika duopo Koot kaj Bie ne plu estas absurdaĵo: giĉeto ĉe preskaŭ ĉiu arbara pado. Redaktisto Frank Kalshoven de la gazeto Volkskrant skribas en sia regula kolumno, ke estas bona ideo pagigi promenantojn por sia ŝatokupo ankoraŭ multe pli ol nun. Esploristoj de la Agrikultura Universitato en Wageningen proponas fiksi la enirprezojn depende de la "speciala valoro" de la natur-peco. Tiu valoro laŭbezone aldonendas. Tiu logiko kondukos al aĉeto de prominentaj teamanoj kiel blankvosta maraglo, linko, lutro. Estos bestoj seniluziigaj, kaj bestoj rezervaj. Transiĝoj. Eble eĉ mono-tremoj. Tiel la ekonomio ne verdiĝos, sed ekonomiiĝos la verdo. La naturo iĝos granda komercaĵo. Post nelonge ne plu eblos eskapi la povon de la merkato.

Koen Vink en: *Milieudefensie*, junio 1999

Vanwege de clubs

Als de hei bloeit

Bij de culturele activiteit in Kalmthout die we onder "Wetenschapsbeleving, Milieuzorg en Cultureel Toerisme" willen samenbrengen, willen wij twee accenten leggen. Onze keuze viel op twee organisaties wier werking niet alleen een betekenis hebben voor Kalmthout en Vlaanderen, maar ook voor het Europa der volkeren, waarvan we voor morgen allen dromen.

In de eerste plaats denken we aan de mensen van onze Esperantobeweging, *La Erikejo*. De volgelingen van wijlen Edward Symoens gedenken op de drempel van het geünifieerde Europa van morgen heel uitdrukkelijk de wijze en voor onze Vlaamse cultuurgemeenschap zo zinvolle woorden van onze grote voorman, letterkundige en ook een beetje filosoof August Vermeylen: "Ik wil Vlaming zijn om Europeeër te worden." In concreto betekent dit dat zij in het bezielde Europa van morgen uitdrukkelijk ook hun "Vlaming zijn" willen terugvinden. Ondermeer daarom bieden zij Europa het Esperanto aan. Wortelt dat Esperanto niet principieel in een eenheidstaal die met veel geduld, studie en overleg tot stand is gekomen uit de bestaande levende talen van Europa, zonder daarbij ook maar één taalgemeenschap te miskennen? Is dat Esperanto aldus geen taalsynthese die steunt op de rijke diversiteit van onze Europese culturen, ook de Vlaamse?

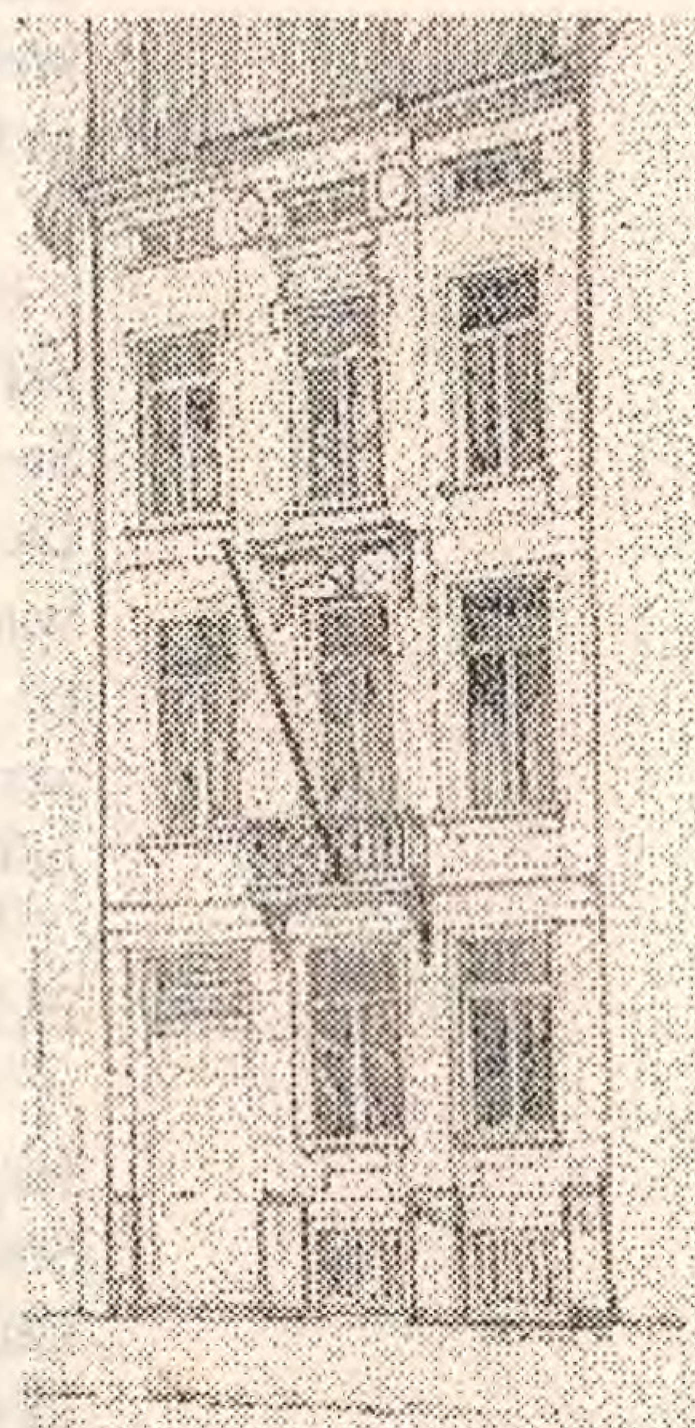
Wat is er belangrijker voor een gemeenschap dan de taal. In de taal leeft de werkelijkheid. In de taal ontmoet de mens zijn medemens. In de taal daagt het in ons menselijk bewustzijn. Wat is belangrijker [...] dan een eenheidstaal te vinden, waarmee wij als Europeanen onder elkaar kunnen communiceren, maar waarin wij ook wortels terugvinden van onszelf. [...]

Schenkt *La Erikejo* ons morgen mede een Europees taalinstrument waar ook Vlaanderen zich in herkent, het oude Europese ideaal van de mensen van "Van Nu en Straks" waardig?

uit de 11 juli toespraak van
Jan Caluwaerts,
uittredend voorzitter GCR-Kalmthout

Veilig onder dak

De dakwerken aan het Esperanthuis nemen steeds meer concrete vorm aan. Daarom durven wij nogmaals de oproep van ons vorig nummer herhalen om via een gift aan het Jules Verstraetenfonds hiervoor een financiële bijdrage te leveren. Giften vanaf 1000,– BEF komen in aanmerking voor een belastingattest.

Kennismaken met het Esperanto in het circuit van de alternatieve cultuurbeleving kan uitgebreid tijdens de 23ste boekenbeurs "Het Andere Boek": een uitgelezen gelegenheid.

Het Andere Boek

za. 25 en zo. 26 sept. 1999

Stadsfeestzaal, Meir, Antwerpen

Deze boekenbeurs is een tegenhanger van de grote commerciële boekenbeurs die jaarlijks vanaf 1 november in het Bouwcentrum te Antwerpen wordt gehouden. Ze biedt aan uitgevers de mogelijkheid om interessante boeken die anders onopvallend in de massa verdwijnen, op een aantrekkelijke manier onder het oog van de lezer te brengen.

BEZOEK DE ESPERANTOSTAND

Waar leert men Esperanto?

Esperantocursussen in Vlaanderen 1999-2000

In september begint een nieuw werkjaar met tal van cursussen. Enkele kunnen reeds bogen op een lange traditie, zoals die van Leuven of Gent. De officële cursus van Antwerpen die na een vruchtbare periode van 25 jaar dreigde afgeschaft te worden, is voorlopig (!) gered. We kunnen even opgelucht ademhalen, maar zeker niet op beide oren slapen. Toch zijn er elk jaar ook volledig nieuwe initiatieven. Daarbij kunnen wij dit jaar bijvoorbeeld de cursus in Londerzeel en die in Brecht rekenen. Daardoor kunnen we dit jaar weer een ruime spreiding van cursussen in heel Vlaanderen aanbieden.

Antwerpen

Stedelijke Leergangen voor Talen.
De lessen omvatten een cyclus van 3 jaar, waarvan het eerste jaar elementaire kennis en het tweede en derde jaar praktische kennis. Het is de enige cursus die wordt bekroond met een officieel diploma.

Plaats: Stedelijke Leergangen voor Talen, Quellinstraat 31, 2000 Antwrpen
Infodag en inschrijvingen: di. 2 sept.
Startdatum: 2 sept.
Dag en uur: di. en do. van 18.30 tot 21.00
Lesgevers: 1ste jaar: Alex Humet; 2de jaar: Iwona Kocieba; 3de jaar: André Staes
Kostprijs: 3600,– BEF per jaar; gratis voor werkelozen, studenten en gepensioneerden.

P.S. In januari bestaat de mogelijkheid om te starten voor een halfjaarlijkse cursus (jan.-juni).

Brasschaat

Cursus in samenwerking met de Seniorenraad van de gemeente. De cursus is in principe enkel toegankelijk voor inwoners van de gemeente, maar indien er nog plaatsen vrij zijn, kunnen ook 55+ers van elders eraan deelnemen.

Plaats: Oude Pastorie, Miksebaan 3, Brasschaat.
Startdatum: vrijdag 1 okt.
Dag en uur: vrijdag van 9.30 tot 11.30
Handboek: Esperanto Programita
Lesgever: H. De Ketelaere
Inlichtingen: tel.: (03) 650 02 00, vragen naar mevrouw Janssens.

Brecht

Universiteit voor Senioren
Plaats: Dienstencentrum "Het Sluisken"
Infodag: donderdag 30 sept. om 14.00 u.
Startdatum: ma. 8 nov.
Dag en uur: elke maandag van 14.00 tot 16.00 uur, behalve tijdens de schoolvakanties
Handboek: Esperanto Programita
Lesgever: Ivo Durwael
Kostprijs: 3000,– BEF
Inschrijvingen: (03) 313 56 20 , (03) 658 74 10, (03) 383 64 96 (tussen 19.00 en 21.00 uur)/fax: (03) 313 56 20.

Brugge

Plaats: Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge.
Infodag: za. 25 sept. om 10.00 uur, met start van een beginnerscursus.
Inlichtingen: G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35. E-post: gmae@esperanto.be of Johan Van Eenoo, tel.: (050) 55 07 12. E-post: dancanto@xs4all.be.

Brussel

In Brussel is er enkel een correspondentiecursus (voor Franstaligen).

Gent

Op 7 sept. om 19.00 uur start een tweewekelijkse vervolgcursus in de Volkshogeschool aan de Bargiekaai 1. In januari start dan opnieuw een intensieve cursus voor beginners.

Hasselt

Conversatiecursus o.l.v. Jan Bovendeerd
Plaats: Cultureel Centrum
Dag en uur: telkens de 4de dinsdag van de maand van 20.00 tot 22.00 uur.

Kalmthout

In samenwerking met het Davidsfonds start er een cursus op dinsdag 28 sept. voor mensen met enige taalachtergrond. De cursus zal 15 weken duren.
Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

Leuven

Spoedcursus: za. 23 en zo. 24 okt. van 9.00 tot 17.00 uur.
Plaats: CC Romaanse Poort, Brusselsestraat 63, 3000 Leuven.

Lesgever: Marc Vanden Bempt
Kostprijs: 2000,– BEF (speciale één-adresprijs) – inclusief middagmaal.
Beginnerscursus
Plaats: CC Romaanse Poort, Brusselsestraat 63, 3000 Leuven (naast Sint-Pietersziekenhuis).
Infodag: wo. 20 okt. van 19.30 tot 21.30 uur.
Startdatum: 27 okt. tot 1 maart.
Dag en uur: elke wo. van 19.30 tot 22.00 uur
Inlichtingen: Esperanto 3000, Leuven, Rue Ménada 44, Hamme-Mille, tel.: (016) 44 93 39 of (010) 86 01 12.
E-post: esperanto3000@esperanto.nu

Londerzeel

Beginnerscursus
Plaats: Cultuurhuis "Gerard Walschap", Londerzeel
Infodag: di. 14 sept. om 20.00 uur.
Startdatum: vr. 1 okt.
Dag en uur: elke vrijdag van 20.00 tot 22.00 uur gedurende 4 maanden
Kostprijs: gratis
Inlichtingen: Fr. Vanden Brande, Holle Eikstraat 25, Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66
Vervolgcursus: Nadere afspraken over het waar en wanneer voor een vervolgcursus worden gemaakt tijdens de infoavond van 14 september.

Oostende

Oostende beperkt zich dit jaar tot het voorzetten van de gespreksronden (op woensdagavond, 19.00 u.) en de leesnamiddagen (op maandagmiddag, 14.00 u.) in de Vercamerschool, Northlaan 14 te Mariakerke-Oostende.

Peer

Plaats: Cultureel Centrum "'t Poorthuis" te Peer.
Info-avond: do. 23 sept.
Startdatum: do. 14 okt.
Dag en uur: 20 lessen, elke donderdag, uitgezonderd de eerste donderdag van de maand (clubvergadering).
Kostprijs: 3 000,– BEF, woordenboek en cursusboek inbegrepen.
Organisatie : Noord-Limburgse Esperanto-vereniging.
Inlichtingen: Henri Schutters, tel.: (011) 63 55 92. E-post: hschutters@hotmail.com

Tienen

Beginnerscursus volgens Cseh-methode.
Plaats: PLOB, Alexianenweg 2, Tienen
Infodag: vr. 24 sept. om 19.30 uur in het scoutslokaal, Donystraat 8, Tienen.
Startdatum: di. 12 okt. tot 9 mei
Dag en uur: elke dinsdag van 19.00 tot 21.00 uur, behalve tijdens de schoolvakanties.
Handboek: volgens de Cseh-methode (directe methode), handboek ter plaatse verkrijgbaar
Lesgever: Bert Boon
Inlichtingen: tel.: (016) 81 52 46

Turnhout

Twee Esperantocursussen, één voor beginners, één voor gevorderden in samenwerking met Dinamo v.z.w.
Plaats: Kongoplein 1, Turnhout
Startdatum: di. 14 sept.
Dag en uur: wekelijks op dinsdag van 9.00 tot 11.00 uur.
Kostprijs: 1000,– BEF
Lesgevers: beginnerscursus: Maria Dom; Cursus voor gevorderden: Ivo Durwael.
Handboek: Esperanto Programita
Inschrijvingen: elke werkdag van 23 aug. van 9.00 tot 12.00 en van 13.00 tot 16.00 uur.

Zelfstudie en afstandonderwijs

Voor mensen die geen cursus kunnen bijwonen, zijn er twee handige alternatieven. Je kan Esperanto volgen via het zelfstudiepakket *Esperanto Programita* (leerboek, cassette en woordenboek / 1525,– BEF / 37,82 EUR). Met dat pakket leer je op eigen tempo. Wie de hele cursus doorwerkt – wat mogelijk is in een tijdsbestek van drie tot zes maanden – kan nadien zelfzeker de actieve Esperantocommunicatie aanpakken. Wie vreest dat hij niet de zelfdiscipline kan opbrengen om zo'n zelfstudiecursus door te maken of wie toch de begeleiding van een mentor wenst, kan zich inschrijven voor de correspondentiecursus. Die kost 1000,– BEF (24,79 EUR) plus 200,– BEF (4,96 EUR) voor een uitspraakcassette. De cursist krijgt dan de eerste les toegestuurd en hem wordt een begeleider toegewezen. Hij stuurt de opgaven van de eerste les binnen een vastgestelde periode naar zijn begeleider, krijgt verbeteringen en het tweede deel enz.
Wie een groepje rond zich verzamelt dat samen Esperanto wil leren, kan aan de Vlaamse Esperantobond vragen om een leraar of begeleider te sturen. De prijs daarvoor is af te spreken.

Hoe verliep de verspreiding van het Esperanto nadat Zamenhof zijn middelbare school had beëindigd? Hij vervolgt zijn brief zo:

De toekomstige apostelen van de nieuwe taal probeerden wat te spreken over de "nieuwe taal", maar toen ze de spot van oudere mensen ontmoetten, haakten ze al vlug af, en ik bleef alleen. Omdat ik

De herkomst van het Esperanto

slechts spot en vervolging verwachtte, besloot ik mijn werk voor iedereen verborgen te houden. Gedurende de vijf en een half jaar van mijn universitaire opleiding repte ik met geen woord tegenover wie dan ook over mijn project. Het was voor mij een zeer harde tijd. De geheimhouding folterde mij. Omdat ik nauwgezet mijn gedachten verborgen moest houden, ging ik vrijwel nergens heen, nam ik aan niets deel, en wat de mooiste tijd van mijn leven had moeten worden – mijn studentenjaren – werd voor mij de somberste periode. Af en toe zocht ik wat ontspanning in de sociëteit, maar ik voelde mij er een vreemdeling en ging weg. Alleen het dichten in mijn nieuwe taal bracht – maar slechts uiterst zelden – wat verlichting voor mijn hart. Eén van die gedichten, *Mia penso* (Mijn gedachte) heb ik later in de eerste brochure opgenomen. Voor de lezers, die niet weten onder welke omstandigheden dat gedicht werd geschreven, is het vreemd en onbegrijpelijk.

Zes jaar lang verbeterde ik de taal en probeerde ik ze uit – en daar had ik nog veel werk mee, hoewel in 1878 de taal mij reeds "af" had geleken. Ik vertaalde veel en schreef er in; uitgebreide probeersels deden mij inzien, dat wat volgens mij theoretisch klaar leek, in praktijk nog lang niet klaar was. Ik moest nog veel snoeien en veranderen, corrigeren en radicaal wijzigen. Woorden en vormen, principes en eisen verdrongen of belemmerden elkaar, terwijl in theorie en in korte proefjes alles mij helemaal in orde had geleken. Sommige dingen zouden mij theoretisch nooit te binnen zijn geschoten, terwijl andere die erg waardevol leken, uiteindelijk enkel ballast bleken. In 1878 dacht ik dat een woordenlijst en een grammatica voldoende waren voor mijn taal; dat zijn logheid en stijlloosheid daaraan was toe te schrijven, dat ik ze nog niet voldoende beheerste; maar de praktijk overtuigde mij ervan dat de taal nog iets meer, iets ongrijpbaars nodig had, een verbindend element dat aan de taal een specifiek "karakter" zou geven.

(Juist het niet vatten van de geest van de taal is er de oorzaak van dat enkele Esperantogebruikers, die weinig in het Esperanto hebben gelezen, weliswaar foutloos schrijven, maar met een zware, onprettige stijl – terwijl de meer ervaren gebruikers een stijl hebben die vergelijkbaar is met die in welke nationale taal ook. De geest van de taal zal ongetwijfeld in de loop der jaren veel, hoewel slechts beetje na beetje en onwaarneembaar, veranderen. Maar als de eerste gebruikers, mensen uit verschillende landen, in de taal geen specifieke, fundamentele geest zouden herkennen, zou iedereen ze naar zijn eigen kant beginnen trekken en zou de taal voor altijd, of toch voor zeer lange tijd, een logge en levenloze verzameling woorden blijven.) – Toen begon ik letterlijke vertalingen uit de een of de andere taal te vermijden en probeerde ik rechtstreeks in de neutrale taal te denken. Wat later merkte ik, dat de taal onder mijn handen ophield de schaduw te zijn van één of andere taal, waarmee ik op dat moment toevallig te doen had, maar dat ze haar eigen geest had en haar eigen leven begon te leiden. Ze kreeg een eigen duidelijk uitgesproken fysionomie, die niet afhankelijk was van enige invloed van buitenaf. De zinnen vloeiden, flexibel en gracieus, helemaal vrij, zoals een moedertaal. (wordt vervolgd)

... sed se la unuaj Esperantistoj, homoj de diversaj nacioj ne renkontus en la lingvo tute difinitan fundamentan spiriton, ĉiu komencus tiri en sian flankon kaj la lingvo restus eterne [...] malgracia kaj senviva kolekto da vortoj.

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

NEJ en FLEJA nodigen je uit op hun strand-PSKK in "De Aalscholver", in Nieuwpoort (BE) van 22.10.1999 (17.00 u.) tot 24.10. 1999 (16.00 u.).

De zee! Ja, de zee ligt op nauwelijks 100 m. van ons ontmoetingshuis.

Het programma? Wat denk je? Met de zee op slechts een boogscheut afstand? Bovendien plannen wij een uitstap naar Oostende, de koningin der badsteden.

Hoe kom je er? Neem bijvoorbeeld de trein naar Oostende. Daar neem je de kusttram (richting De Panne) tot halte Nieuwpoort-Bad. Daarna nog 200 te voet tot aan het ontmoetingshuis.

Wat breng je mee? De gewone dingen: muziekinstrumenten, spellen, zangboekjes, muziekcassettes, foto's, badkostuum, mooi weer (of regenkleding), stevige schoenen en je goed humeur.

Voor wie het nog niet begrepen had.
PSKK = Post-Somera Klaĉ-Kunveno,
(naar keuze) Plej Senenua Klaĉ-Kunveno,
Plenetosa Stranda Klaĉ-Kunveno, k.t.p.
Voorwaarden en deelnameprijs: voor het hele weekeinde: 1750,– BEF (vol pension).

Op de basisprijs zijn diverse kortingen mogelijk: voor leden van een Esperanto jongerenorganisatie (FLEJA, NEJ, ...) (100,– BEF); voor jongeren onder 30 (100,– BEF); voor jongeren onder 16 (400,– BEF); voor mensen van buiten de Benelux die twee landgrenzen moeten overschrijden (200,– BEF).

Inschrijven door aanbetaling van 300,– BEF voor 30ste september 1999.

Deelnemers van buiten de Benelux hoeven slechts 200,– BEF aan te betalen. Kinderen jonger dan 6 jaar mogen gratis aan het weekeinde deelnemen. Ook een gedeeltelijke deelname is mogelijk. De prijs varieert dan naargelang het aantal overnachtingen en maaltijden.

Enkele weken voor PSKK ontvangt elke deelnemer nadere informatie met een routebeschrijving en andere praktische schikkingen.

Je kan deze informatie ook raadplegen op het Internet:
http://huizen.dds.nl/~nej/a-r.html

Inschrijven:
- Fabien van Mook, Molenstraat 46c, NL--5701 KG Helmond
  tel/faks: +31 492 52 19 91
  E-post: nej@dds.nl
- Myriam Van der Steen
  tel. +32 16 44 93 39
  E-post: myriam.belgio@esperanto.nu.

Quo vadis? – Kien vi?

Reiswijzer naar Esperanto-ontmoetingen

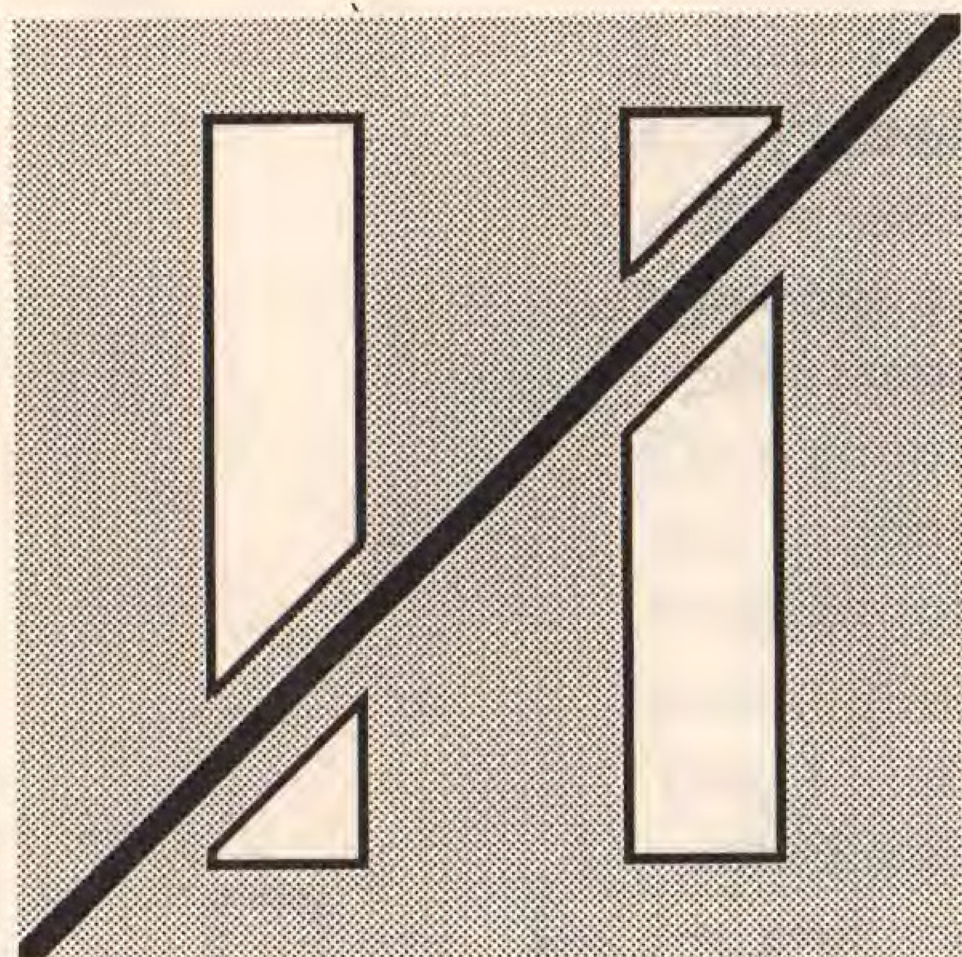
Voor het einde van dit jaar willen we nog even de mogelijkheden op een rijtje zetten:

IF (bijeenkomst voor de tweede generatie en families): Münster (D) van 27 dec. tot 3 jan.
IS (bijeenkomst voor jongeren): Wetzlar (D) van 27 dec. tot 3 jan.

Andere bijeenkomsten waar duchtig nieuwjaar gevierd zal worden:
- In Hongarije, Boedapest, van 29 dec. tot 2 jan.
- In Bulgarije, Karlovo, van 23 dec. tot 3 jan.
- In Slovakije in de Karpaten en Poprad.
- In Cuba, Havana, van 21 dec. tot 4 jan.

Noteer ook al de grote bijeenkomsten voor de volgende zomer:
- Europees Esperanto Congres in Oostende (mei 2000, zie HT van juli-augustus)
- Congres van Spoorweg-Esperantisten, Boedapest, mei 2000
- Esperanto Wereldcongres, Tel-Aviv van 25 juli tot 1 aug. 2000
- Esperanto Jongerencongres, Hong Kong, van 5 tot 12 aug. 2000
- Pinksterweekeinde van NEJ/FLEJA in "Olmen-recreatie", Hoeven (NL), van 9 tot 12 juni 2000.

Een Toeristisch Congres in Istanboel (Turkije) van 27 juni tot 2 juli 2000 en het Cultureel Esperanto Festival in Helsinki (Finland) van 13 tot 20 aug. 2000 zijn twee nog niet zo bekende bijeenkomsten die het vermelden waard zijn.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00 E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be
Fax.: (03) 233 54 33 http://www.esperanto.be

Taalproblematiek

Vliegtuigongevallen

Een gedeelte van de vliegtuigongevallen (of bijna-ongevallen) is te wijten aan het feit dat de piloten soms onvoldoende Engels kennen. Kent Jones <kentjones9@aol.com> verzamelt getuigenissen van betrokkenen (met vermelding van datum en plaats van de feiten). (Ret-Info)

Brussel 1

"In Brussel en Brabant voelen velen zich Vlaming noch Waal, maar wel een innig samengaan van deze rijke verscheidenheid. Wij spreken Nederlands, Frans, Brussels, binnenkort zelfs nieuwe talen waarmee wij dagelijks in contact komen."

(Lezersbrief in *De Morgen*, 19.6.1999)

Brussel 2

"Waar ik niet bij kan, is dat in een stad als Brussel, met 35 procent buitenlanders als bewoners, er zo weinig in het Engels gebeurt, de enige echte internationale taal. Met al die Europese instellingen en zakenlui in Brussel begrijp ik niet dat Engels geen voorkeursbehandeling krijgt." (Finse inwijkeling, in de stadskrant *Brussel deze week*, 26.5.99)

Kleine talen in Frankrijk

"Parijs is heel erg bang voor de kleine taaltjes die het niet begrijpt." (Bertrand Menciassi, Europees Bureau voor minder gebruikte talen, over de situatie van de minderheidstalen in Frankrijk, *De Morgen*, 29.6.1999)

Accent

"Ik spreek Nederlands met een accent; dat is een voordeel want mensen onthouden altijd wie je bent." (Azam Gorashi, mede-auteur van het boek *Vrouwen in Zaken – Ondernemen in multicultureel Nederland*, in *Marie Claire*, mei 1999)

Geen Duits, geen kleuterschool

Kleuterscholen uit het Duitse plaatsje Bad Wurzach bij Stuttgart kunnen kleuters die niet voldoende kennis van het Duits hebben, de toegang weigeren. Kleuters krijgen aan het begin van het jaar een talentest. Als ze zakken, mogen ze alleen naar de kleuterschool nadat ze een talencursus hebben gevolgd.

(*De Morgen*, 12.8.99)

Esperanto

De officiële Esperantocursus in Antwerpen, die door het nieuwe decreet op het Onderwijs voor Sociale Promotie in zijn voortbestaan was bedreigd, is gered. Dank zij actief lobbywerk en met overtuigende steun van de directrice van de school, mevrouw Hilde Snels, werd Esperanto terug als vak aan de lijst van talen die mogen onderwezen worden toegevoegd. Ongetwijfeld hebben ook de positieve reacties van de kandidaten voor de Europese Verkiezingen op de campagne rond het Esperanto, hun steentje bijgedragen.

Industriële Archeologie

De Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie (VVIA) was een van de eerste verenigingen in Europa die zich inzette voor de bescherming van het industrieel erfgoed: fabrieksgebouwen, machines... De VVIA is thans de koepelorganisatie van tientallen plaatselijke verenigingen die elk een project beheren en speelt ook een coördinerende rol op Europees vlak. De basisinformatie is op de VVIA-website (www.conservare.be/vvia) ook in het Esperanto beschikbaar. Er wordt nog gezocht naar vrijwilligers die teksten naar diverse kleinere talen willen vertalen.

Uitwisselingsproject Zweden-Oekraïne

Naar aanleiding van een jongerenuitwisselingsproject is gebleken dat jongeren in verschillende landen niet steeds dezelfde ideeën hebben over Esperanto. In Oekraïne interesseert de jeugd zich vooral voor de mogelijkheden die de taal biedt. De Zweedse jeugd richt zich eerder op de taal zelf, bijvoorbeeld op de grammaticale structuur. (SEJM, via Ret-Info)

Esperanto – het nieuwe Latijn van de Kerk

Bij de Duitse uitgeverij Armin Gmeiner Verlag verscheen onlangs het boek "Esperanto – das neue Latein der Kirche" over de rol van het Esperanto in de evangelische en katholieke kerken. Prijs: ong. 12 EUR. ISBN 3-926633-39-5, 133 p. (Ret-Info)

Uit het Vlaams regeerakkoord:

De vrijwaring van de Europese culturele verscheidenheid vormt een prioriteit voor het Vlaamse buitenlands beleid. In deze context houdt de Vlaamse regering vast aan de handhaving, samen met Nederland en andere EU-partners, van het huidige talenregime van de EU-instellingen en aan de verbetering van het talenregime van de EU-agentschappen.

De teksten met de gegevens over de programma's van de clubs moeten op de redactie toekomen vóór 1 oktober 1999. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFOpagina opgeslagen, zodat men via de computer het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET, http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

De vergaderingen hebben plaats in het Cultureel Centrum "De Werf", (lokaal 3), Molenstraat, Aalst. De avonden beginnen om 20.00 uur. Inlichtingen bij Hugo Dossche, Asserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.

Zondag 19 sept.: Buiten het clubprogramma: Boonviering met beiaardconcert op de Grote Markt om 16.00 u. met een speciale attentie voor Petro Desmedt.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.

Tijdens de zomermaanden konden veel clubleden weer ervaren welke rijke contactmogelijkheden het Esperanto ons geeft in het buitenland of bij het thuis ontvangen van buitenlandse gasten. Sommigen zetten misschien hun eerste stap naar echt Esperanto spreken. Bied je gerust aan om ook eens een avond of een gedeelte van de avond te verzorgen. Laat je niet afschrikken.

vrijdag 3 sept.: Ivo Durwael: "In 10 seconden kan de wereld veranderen, of hoe bewuster leven."

vrijdag 10 sept.: Ruben T Diaconu (Argentinië): Beelden uit Argentinië.

vrijdag 17 sept.: Eddy Raats: De instrumenten van het symfonisch orkest: 1. De strijkers.

vrijdag 24 sept.: Marcel Delforge: De geschiedenis van Charleroi.

vrijdag 1 okt.: Eddy Raats: De instrumenten van het symfonisch orkest: 2. De houtblazers.

vrijdag 8 okt.: Torben Kehlet (Denemarken): Het wereldbeeld volgens de filosofie van Martinus.

vrijdag 15 okt.: Eddy Raats: De instrumenten van het symfonisch orkest: 3. De koperblazers en als afsluiting van de reeks, na de pauze, muziek beluisteren.

vrijdag 22 okt.: Terugblik op Berlijn: 84ste Esperanto Wereldcongres. Zegden reeds hun medewerking toe: deelnemertjes aan het kindercongres, Eddy en Ella Van den Bosch-Strug, Bert Boon met dia's, enkele Antwerpse clubleden. We verwelkomen graag ook deelnemers uit andere steden die hun steentje willen bijdragen. (Geef wel een seintje, voor de planning, (03) 366 38 54).

vrijdag 29 okt.: Neven Kovacic (Kroatië/België): Geheime genootschappen.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: (050) 35 49 35.

donderdag 9 sept.: aanvang van het werkjaar 1999-2000.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen. Onder hen zijn er ook enkele Europese ambtenaren, zodat wie echt een beeld van de mogelijkheden van de internationale taal wil krijgen, daar eens een kijkje moet gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk een uitgebreid overzicht in Horizontaal te publiceren. Wekelijkse samenkomst op woensdag van 18.30 tot 20.00 uur, Wetenschapstraat, (metro Kunst/Wet). Voor inlichtingen over het programma kan je terecht bij Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Tijdens het schooljaar zijn er conversatieavonden op de 2de dinsdag (19.00-20.45 u.) in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1 (1ste verdieping). Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. (09) 230 16 77 of (09) 221 10 02.

vrijdag 7 sept.: Start van de tweewekelijkse avondcursus voor gevorderden in de Volkshogeschool, Bargiekaai 1, van 19.00 tot 20.45 u.

zaterdag 11 sept.: deelname cultuurmarkt te Gent.

vrijdag 24 sept.: André Staes spreekt over een nog nader te bepalen onderwerp.

vrijdag 22 okt.: De voorbije Esperantobijeenkomsten.

vrijdag 26 nov.: Ilja De Coster spreekt over persvrijheid en democratie.

HASSELT

Esperanto Hasselt

We vergaderen tweemaal per maand op dinsdag van 20.00 tot 22.00 uur in het CC van Hasselt. De eerste vergadering van de maand is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Inlichtingen: Marcel Aerts, tel.: (011) 25 34 67.

dinsdag 7 sept.: Algemene ledenvergadering

dinsdag 21 sept.: Spreekcursus o.l.v. Jan Bovendeerd.

dinsdag 5 okt.: onderwerp werd nog niet vastgesteld.

dinsdag 19 okt.: Spreekcursus o.l.v. Jan Bovendeerd.

Noteer nu al in je agenda: dinsag 21 dec.: jaarfeest

KALMTHOUT

La Erikejo

De 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. (03) 666 42 58. Inlichtingen: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.

donderdag 23 sept.: De aanwezigen vertellen over hun belevenissen tijdens de vakantiemaanden (o.a. de zonsverduistering)

donderdag 21 okt.: Terugblik op de evolutie van het Esperanto in de 20ste eeuw.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Omdat wij niet over een vast lokaal beschikken, worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Onze avonden, gewoonlijk de laatste vrijdag van de maand, beginnen om 19.30 uur. Inlichtingen over het programma en de plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of bij afwezigheid bij Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

vrijdag 24 sept.: bij Sophy Mensen, v. Kleffenslaan 12, Middelburg. Gerda Dercks brengt muziek uit de opera "Der Fliegende Holländer" van Wagner en vertelt over de inhoud ervan.

vrijdag 15 okt.: bij Hans Schutijser, Troelstraweg 235, Vlissingen. Iedereen vertelt over zijn vakantieherinneringen. Na de pauze spreken we om beurt over wetenswaardigheden van onze geboorteplaats.

vrijdag 11 nov.: bij Dies en Sally Krombeen, Vijverstraat 3, Kapelle. Esperantospellen.

vrijdag 10 dec.: bij Els de Morrée, Kruitmolenstraat 31, Middelburg. Bespreking van het Homaranisme van Zamenhof.

KORTRIJK - ROESELARE - TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is steeds gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: (056) 20 07 96. Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30.

zondag 5 sept.: Ontdek het nieuwe gezicht van Kortrijk, met een bezoek aan het Vanbiervlietfonds in de Stadsbibliotheek en aan het vlasmuseum.

maandag 27 sept.: Enkele deelnemers aan het UK van Berlijn vertellen hun meest gedenkwaardige ervaringen.

maandag 25 okt.: Pierre De Backer onthult ons de geheimen van zijn viool.

LEUVEN

Esperanto 3000

Wij leven mee met de studenten, ons seizoen loopt van september tot juni. De woensdagavond is onze vaste avond: "Laborvespero" op de 1ste en 3de woensdag; op de 2de woensdag van de maand ons speciaal programma tijdens VESPERO 3000. Start om 19.30 uur in het Cultureel Centrum, Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 (bij het ziekenhuis).

woensdag 1 sept.: Werkvergadering: terug naar school.

woensdag 8 sept.: Vespero 3000: Leven en werk van Multatuli, door Cor Willems.

woensdag 15 sept.: Laborvespero

woensdag 6 okt.: Laborvespero

woensdag 13 okt.: Vespero 3000: Het prorgramma wordt later meegedeeld.

woensdag 20 okt.: Informatieavond over Esperanto – géén laborvespero!

NOTEER ALVAST: zaterdag 19 februari 2000: Traditionele "Dag van de Internationale Vriendschap". Op het programma: een quiz, een wandelzoektocht, voordrachten en een buffet zoals het vroeger was.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Vanden Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: (052) 30 01 66, fax: (052) 30 53 65.

dinsdag 14 sept.: Infodag over Esperanto in het Cultureel Centrum "Gerard Walschap" om 20.00 uur. Tijdens deze infoavond worden nadere afspraken gemaakt in verband met dag en uur van de vervolgcursus Esperanto.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0477/58 42 11 (GSM) of bij Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.

woensdag 15 sept.: Gespreksavond

maandag 20 sept.: Leesnamiddag

woensdag 29 sept.: Gespreksavond en algemene infoavond

maandag 4 okt.: Leesnamiddag

woensdag 13 okt.: Gespreksavond

maandag 18 okt.: Leesnamiddag

woensdag 27 okt.: Gespreksavond

woensdag 10 nov.: Gespreksavond

maandag 15 nov.: Leesnamiddag

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen (stadsplan op verzoek). Elke laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero). De Cseh-cursus (directe methode) loopt van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in de avondschool van het Provinciaal Instituut voor Secundair Onderwijs, elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Om de twee jaar: weekendexcursie naar buitenlandse Esperantosprekers (2 dagen). Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom.

Voor alle info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: (016) 81 52 46 – Fax: (016) 81 10 96.

11 en 12 sept.: Tweedaagse uitstap naar Edenkoben (D) en Betschdorf (F). Bezoek aan de wijngaarden van Anton Kiefer en een pottenbakkerij.

maandag 27 sept.: Verslagen over het Esperantowereldcongres in Berlijn.

FLEJA

van vrijdag 22 tot zondag 24 okt.: PSKK, Jongerenbijeenkomst in "Den Aalscholver" te Nieuwpoort. Nadere informatie over prijs en aanmeldingsdata vind je onder de rubriek Kien vi?

Alternatieve boekenbeurs "Het andere boek" *(zie p. 15)*

BEZOEK DE ESPERANTOSTAND

Contactadressen van Esperantoclubs

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: (053) 70 17 89.
ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.
ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.
ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: (03) 234 34 00.
BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.
BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: (050) 35 49 35.
BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: (02) 358 42 14.
DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47.
DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Postbus 140, NL-1780 AC Den Helder.
DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: (03) 658 74 20.
DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.
EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.
ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.
GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: (089) 35 07 13.
GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: (09) 230 16 77.
GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, tel.: (050) 577 59 54.
HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.
HASSELT Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: (011) 72 00 75.
HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.
'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.
HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.
HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: (011) 52 20 74.
KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: (03) 666 99 49.
KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63.
KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: (051) 56 90 30 — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: (056) 20 07 96.
LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: (010) 86 01 12. E-mail: r.goris@planetinternet.be
LIMBURG A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: (011) 72.60.65. E-post: albert.claesen@pandora.be. – J. Vandebergh, Ambachtstraat 39, B-3530 Houthalen-Helchteren, tel.: (011) 52 19 43 (kantoor). – J. Bovendeerd, Veenmosstraat 3, B-3650 Lanklaar, tel.: (089) 65 95 82. – H. De Munck, Tiendenstraat 16, B-3520 Zonhoven, tel.: (011) 81 30 82 – H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92.
MIDDELBURG zie KAPELLE
OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0477/58 42 11 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: (059) 50 27 08.
ROESELARE zie KORTRIJK
ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.
TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.
TIELT zie KORTRIJK
TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: (016) 81 52 46.
TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel. (014) 45 13 29.
VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-mail: erasmusz@worldonline.nl.
WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.
ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond/Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00, Fax.: (03) 233 54 33. – Elektronisch adres: Esperanto@agoranet.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: (03) 234 34 00.
Esperanto-Nederland Arubastraat 12, NL-9715 RW Groningen, Nederland. Tel.: 00 31 50 577 59 54.
Hoofdkantoor van de Esperanto Wereld-Vereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: (09) 227 48 41.
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glaciéres 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: (071) 43 14 13. – Elektronisch adres: apesp@infonie.be.

Bestuursleden van FEL

Flory Witdoeckt (Voorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14; Fax: (059) 80 23 42. E-post: info@witdoeckt.be
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: (050) 55 07 12. E-post: Pdancanto@xs4all.be.
Ivo Durwael (Secretaris), Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: (03) 440 30 92. E-post: ivo@fel.agoranet.be
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: (050) 33 00 04 E-post: rotsaert@agoranet.be
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: (059) 70 29 14.
Eddy Raats, Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: (03) 449 69 30. E-post: eddy@agoranet.be